

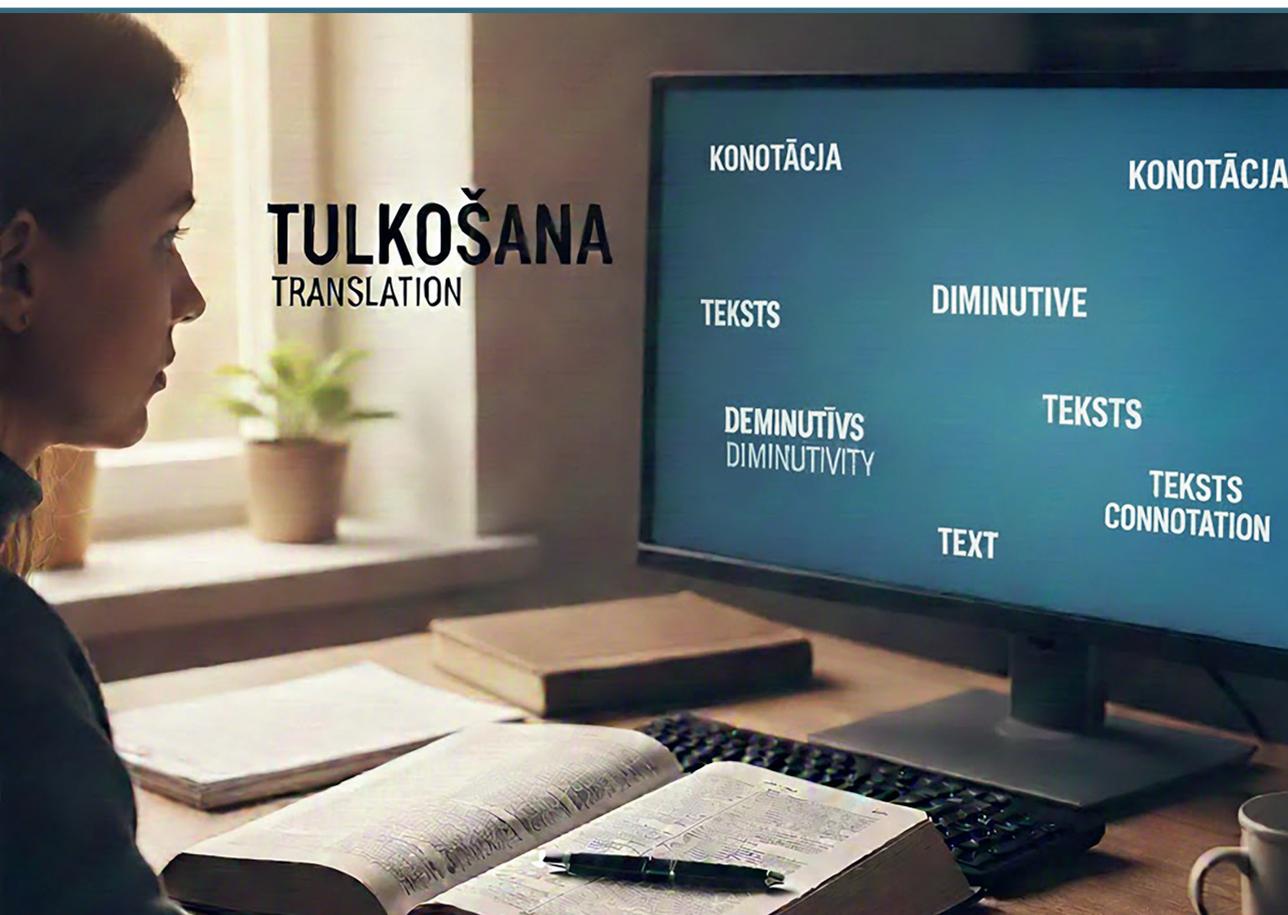
Zane Veidenberga

DEMINUTĪVU ATVEIDES SEMANTISKAIS UN PRAGMATISKAIS ASPEKTS LATVIEŠU PROZAS TULKOJUMOS ANGLŪ VALODĀ

Promocijas darba kopsavilkums

SEMANTIC AND PRAGMATIC ASPECTS OF RENDERING DIMINUTIVES IN ENGLISH TRANSLATIONS OF LATVIAN PROSE

Summary of the Doctoral Thesis

TULKOŠANA
TRANSLATION

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

Liepājas akadēmija

RIGA TECHNICAL UNIVERSITY

Liepaja Academy

Zane Veidenberga

Doktora studiju programmas “Valodu un literatūras studijas” doktorante
Doctoral Student of the Study Programme “Studies of Languages and Literature”

**DEMINUTĪVU ATVEIDES SEMANTISKAIS
UN PRAGMATISKAIS ASPEKTS
LATVIEŠU PROZAS TULKOJUMOS ANĢĻU VALODĀ**

**SEMANTIC AND PRAGMATIC ASPECTS
OF RENDERING DIMINUTIVES
IN ENGLISH TRANSLATIONS OF LATVIAN PROSE**

**Promocijas darba kopsavilkums
zinātnes doktora (*Ph. D.*) grāda iegūšanai
humanitāro un mākslas zinātņu valodniecības un literatūrzinātnes nozarē**

**Summary of the Doctoral Thesis
for the promotion to the scientific degree of Doctor of Science (*Ph. D.*)
in Humanities and Arts, the sub-field: Linguistics and Literary Studies**

Zinātniskā vadītāja / Scientific supervisor
Dr. philol. DZINTRA LELE-ROZENTĀLE

Veidenberga, Z. Deminutīvu atveides semantiskais un pragmatiskais aspekts latviešu prozas tulkojumos angļu valodā. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: RTU Izdevniecība, 2026. 56 lpp.

Veidenberga, Z. Semantic and Pragmatic Aspects of Rendering Diminutives in English Translations of Latvian Prose. Summary of the Doctoral Thesis. Riga: RTU Press, 2026. 56 p.

Publicēts saskaņā ar RTU Liepājas akadēmijas promocijas padomes “RTU P-20” 2025. gada 27. oktobra sēdes lēmumu, protokols Nr. 04030-9.19.1/1.

Published in accordance with the decision of RTU Liepaja Academy Promotion Council “RTU P-20” of 27 October 2025, Minutes No. 0030-9.19.1/1.

Vāka attēls no <https://gemini.google.com/app>.

Cover picture from <https://gemini.google.com/app>.

<https://doi.org/10.7250/9789934372476>
ISBN 978-9934-37-247-6 (pdf)

PROMOCIJAS DARBS IZVIRZĪTS ZINĀTNES DOKTORA GRĀDA IEGŪŠANAI RĪGAS TEHNISKĀS UNIVERSITĀTES LIEPĀJAS AKADEMIJĀ

Promocijas darbs zinātnes doktora (*Ph. D.*) grāda iegūšanai humanitāro un mākslas zinātņu valodniecības un literatūrzinātnes nozarē tiek publiski aizstāvēts 2026. gada 16. janvārī plkst. 12 Rīgas Tehniskās universitātes Liepājas akadēmijā, Liepājā, Lielajā ielā 14, 227. auditorijā.

OFICIĀLIE RECENZENTI

Profesors *Dr. habil. philol.* Andrejs Veisbergs,
Latvijas Universitāte, Latvija

Asociētā profesore, vadošā pētniece *Dr. philol.* Anita Helviga,
RTU Liepājas akadēmija

Profesore *Dr. philol.* Gunta Ločmele,
Latvijas Universitāte, Latvija

APSTIPRINĀJUMS

Apstiprinu, ka esmu izstrādājusi šo promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai Rīgas Tehniskās universitātes Liepājas akadēmijā zinātnes doktora (*Ph. D.*) grāda iegūšanai humanitāro un mākslas zinātņu valodniecības un literatūrzinātnes nozarē. Promocijas darbs zinātniskā grāda iegūšanai nav iesniegts nevienā citā universitātē.

Zane Veidenberga (paraksts)

Datums

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā, tajā ir ievads, trīs daļas ar vairākām nodaļām un apakšnodaļām, nobeigums un secinājumi, trīs attēli, 19 tabulas un 11 pielikumi. Kopā 274 lappuses, ieskaitot pielikumus. Bibliogrāfijā avotu sarakstā ir 53 vienības, literatūras sarakstā – 214 vienības.

**DOCTORAL THESIS PROPOSED TO RTU
LIEPAJA ACADEMY FOR THE PROMOTION
TO THE SCIENTIFIC DEGREE OF DOCTOR OF SCIENCE**

To be granted the scientific degree of Doctor of Science (Ph. D.), the present Doctoral Thesis has been submitted for the defence at the open meeting of RTU Liepaja Academy Promotion Council on 16 January 2026, at RTU Liepaja Academy, 14 Lielā Street, Liepaja, Room 227.

OFFICIAL REVIEWERS

Professor *Dr. Hab. Philol.* Andrejs Veisbergs
University of Latvia

Associate Professor, Senior Researcher *Dr. Philol.* Anita Helviga
RTU Liepaja Academy

Professor *Dr. Philol.* Gunta Ločmele
University of Latvia

DECLARATION OF ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare that the Doctoral Thesis submitted for the review to RTU Liepaja Academy for the promotion to the scientific degree of Doctor of Science (Ph. D.) is my own. I confirm that this Doctoral Thesis had not been submitted to any other university for the promotion to a scientific degree.

Zane Veidenberga (signature)

Date

The Doctoral Thesis has been written in Latvian. It consists of an Introduction, three parts with several chapters and sub-chapters, and Conclusions. It has been illustrated with three figures, 19 tables, and 11 appendices. The total number of pages is 274, including appendices. The Bibliography contains: sources – 53 titles, and the list of literature – 214 titles.

Saturs/Contents

Promocijas darba vispārīgs apraksts.....	6
Ievads	6
Promocijas darba satura īss kopsavilkums	9
Nobeigums un secinājumi	21
Tēzes.....	24
General Overview of the Doctoral Thesis	26
Introduction	26
Summary of the Content of the Doctoral Thesis	29
Conclusion and Findings.....	41
Thesis Statements	44
Promocijas darba aprobācija/ Approbation of the Doctoral Thesis	46
Promocijas darba kopsavilkumā izmantotie avoti/ Sources Used in the Summary of the Doctoral Thesis	49
Promocijas darba kopsavilkumā izmantotā literatūra/ Literature Used in the Summary of the Doctoral Thesis.....	50

Promocijas darba vispārīgs apraksts

Ievads

Latviešu valodā runā aptuveni 1,5 miljoni cilvēku (sal. Latviešu valodas aģentūra-), un tajā rakstītā literatūra nav pieejama plašai starptautiskai auditorijai bez tulkojuma palīdzības. Romāns, stāsts vai cits literārs darbs bieži tiek tulkots, lai piedāvātu lasītājam ieskatu avotvalodas kultūrā, tās specifikā, kā arī radītu priekšstatu par šīs valodas runātāju pasaules redzējumu. Tāpēc latviešu literatūras atpazīšana un novērtēšana ārpus Latvijas robežām ir atkarīga no tulkotāju darba – vai viņi spēj citā valodā pārnest avottekstam un tā autora stilam raksturīgās īpašības, vēstījumu, unikalitāti, kultūrspecifiskus elementus, pasaules uzskatu un citus aspektus, kas varētu būt saistošs lasītājiem visā pasaulē.

Latviešu valodā viena no lingvistiskām parādībām, kas palīdz nest kultūrspecifisku informāciju, tādējādi atspoguļojot latviešu pasaules uzskatu (sal. Sīlis 2002; Sīlis, Sīle 2019; Vulāne 2002; 2013), ir deminutīvs. Deminutīvs latviešu valodā ir morfoloģiska kategorija (sal. Rūķe-Draviņa 1959; Saule-Sleine 1955; Vulāne 2013 u. c.), ar kuru, izmantojot plašu deminutīvsufiksu klāstu (sal. Rūķe-Draviņa 1959: 167; Vulāne 2013: 222–223), iespējams izteikt daudzveidīgu semantisko un pragmatisko spektru. Tulkotājiem grūtības rada tas, ka angļu valodā deminutīvs ir drīzāk onomasioloģiska nekā morfoloģiska kategorija (*Schneider, Strubel-Burgdorf* 2012: 15) un latviešu avotteksta deminutīvu implicēto konotāciju izteikšanai nav iespējams izmantot līdzvērtīgus deminutīvus mērķvalodā. Deminutīvs latviešu avottekstā bieži var būt vienīgā norāde, kas signalizē runātāja attieksmi pret kādu tēlu, notikumu, lietu vai parādību. Latviešu daiļliteratūras tulkotāji deminutīvus bieži uzskata par izaicinājumu jeb klupšanas akmeni¹ (sal., piemēram, intervijas ar tulkotāju Margitu Gaiļīti (Rikše 2014) un Ievu Sentivani (Kaukule 2018)), jo tulkojumā nepieciešams pārnest ne tikai avotteksta vēstījumu, bet arī saglabāt žanra specifiku, atspoguļot autora stilu un citus aspektus, tāpēc ir būtiski atrast līdzvērtīgus izteiksmes līdzekļus mērķvalodā. Topošo tulkotāju pirmā izvēle bieži ir burtisks tulkojums, mērķvalodā cenšoties izmantot tos pašus valodas līdzekļus, kas lietoti avotvalodā, bet deminutīvu implicēto konotāciju pārnesei šāda pieeja ir reti izmantojama. Pētot deminutīvus angļu valodā, Klauss P. Šneiders (*Klaus P. Schneider*) iesaka runāt nevis par “deminutīviem”, bet “deminutivitāti”² (*diminutivity*) (*Schneider* 2003: 4), jo valodās, kurās nav atbilstošu sufiksu, emocionālo attieksmi, vērtējumu un nozīmes nianse iespējams izteikt ar citu valodas līdzekļu palīdzību (detalizētāk – promocijas darba 1.3.2. apakšnodaļā). Iepriekš norādītie iemesli rosināja promocijas darba **pētījuma objekta** izvēli – deminutīvi latviešu literārajos darbos un to iespējamās morfoloģiskās un leksiskās atbilstmes deminutivitātes

¹ Tulkojumzinātnes literatūrā, piemēram, Ritva Leppihalme (*Ritva Leppihalme*), pētot šāda veida izaicinājumus, lieto no starpkultūru komunikācijas aizgūtu terminu „culture bump” – kultūru atšķirības, kuras ir kā klupšanas akmeņi saziņas procesā (Leppihalme 1997, viii). Detalizētāk tas iztirzāts promocijas darba 2.2. nodaļā.

² Arī promocijas darba pētījumā izmantotajos avotos tiek lietots jēdziens deminutivitāte, piemēram, LU Latviešu valodas institūta mājaslapā Annas Vulānes referāta kopsavilkumā: “Deminutivitāte cieši saistīta ar emotīvo pusi un tiek aktīvi izmantota gan mīlestības un cieņas, gan nicinājuma un pat naida izteikšanai, tās pamatā ir indivīda subjektīvais vērtējums, kas izriet no viņa attieksmes pret objektu/referentu – tas ir vērtīgs, nozīmīgs, pozitīvi uztverams vai otrādi” (LU Latviešu valodas institūts.). Šādā izpratnē jēdziens “deminutivitāte” tiek lietots arī šajā promocijas darbā.

izteikšanai angļu valodā, kas, īstenojot identisku funkciju, nodrošina līdzvērtīgu semantiku un konotāciju mērķtekstā. Deminutīvs kā pētījuma objekts ir starpdisciplinārs, un to iespējams analizēt no vairāku zinātņu nozaru un apakšnozaru skatpunkta. Piemēram, apgūstot dzimto valodu, bērns no mazotnes apgūst arī deminutivitātes izteikšanas veidus un līdzekļus, kas dažādās valodās var būt atšķirīgi, un par to liecina arī šajā pētījumā veiktais latviešu un angļu valodas sastatījums. Svešvalodu apgūvē, starpkultūru komunikācijā, tulkošanā un citās jomās ir būtiska valodu un kultūru kopīgo un atšķirīgo aspektu izpratne un apzināšanās. Šajā promocijas darbā deminutīvs primāri analizēts sastatāmās valodniecības un tulkojumzinātnes kontekstā, sasaistot to ar psiholoģijas, filozofijas, psiholingvistikas un vairāku citu saistītu jomu pētījumu atziņām.

Promocijas darba mērķis ir, pirmkārt, izpētīt un sastatīt latviešu valodas deminutīvus un to angļu valodas atbilstmes tulkojumzinātnes kontekstā, otrkārt, izstrādāt ieteikumus tulkotājiem iegūto sastatījuma rezultātu praktiskai lietošanai tulkošanas prasmju un tehniku apgūvē, tulkošanas praksē un līdzīgu atbalsta materiālu izveidē kultūras un valodas atšķirību radīto izaicinājumu risināšanai.

Promocijas darba nolūks tādējādi ir pētījumā iegūtos sastatījuma rezultātus padarīt praktiski izmantojamus gan topošajiem tulkotājiem, attīstot tulkošanas prasmes un apgūstot dažādas tulkošanas tehnikas, gan jaunajiem tulkotājiem tulkošanas procesā, t. i., izanalizējot, kādi valodas līdzekļi angļu valodā un kādi tulkošanas risinājumi ir tulkotāju rīcībā latviešu avottekstu deminutīvu konotāciju pārnesi tulkojumos, izstrādāt palīgmateriālu topošajiem un jaunajiem tulkotājiem.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai definēti trīs **pētījuma jautājumi**.

1. Kas kopīgs un atšķirīgs deminutivitātes nozīmju, konotāciju un funkciju izteikšanai latviešu un angļu valodā?
2. Kuri tulkošanas risinājumi izmantojami tulkošanas procesā, lai, lietojot angļu valodai raksturīgos deminutivitātes izteikšanas līdzekļus, mērķtekstā pārnestu nozīmes, konotācijas un funkcijas, kas latviešu avottekstos izteiktas ar deminutīvu palīdzību?
3. Kā tulkošanas prasmju un tehniku apgūvē un tulkošanas praksē izmantot šajā pētījumā iegūtos angļu un latviešu valodas sastatījuma rezultātus un tulkojumzinātnes piedāvāto tulkošanas pieeju un risinājumu analīzes secinājumus, lai tulkošanas procesā pārvarētu avotteksta un mērķteksta valodas un kultūras atšķirību radītos izaicinājumus?

Atbildes uz pētījuma jautājumiem tika izmantotas, lai izstrādātu "Ieteikumus tulkotājiem deminutīvu konotāciju atveidei angļu valodā" (turpmāk – Ieteikumi), kuru izstrādes un aprobēšanas metodoloģiju var izmantot arī citu tulkošanas prasmju apguves un praktisku palīg līdzekļu sagatavošanai.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai definētie **uzdevumi**:

- izpētīt deminutīvu aprakstus latviešu lingvistiskajā literatūrā, t. sk. gramatikās un leksikogrāfiskos avotos (valodniecības vārdnīcās, skaidrojošajās vārdnīcās utt.), lai pamatotu deminutīvu nozīmīgo lomu latviešu valodā un akcentētu nepieciešamību atveidot to konotācijas prozas tekstu tulkojumos angļu valodā;
- izanalizēt lingvistiskās literatūras avotus, apkopojot deminutivitātes nozīmju un konotāciju izteikšanai lietojamus valodas līdzekļus angļu valodā;

- aplūkot tulkošanas pieejas un risinājumus, kā no latviešu valodas iespējams angļu valodā pārnest deminutīvu konotācijas;
- apkopot un izanalizēt praktizējošu un topošo tulkotāju lietotos valodas līdzekļus un tulkošanas risinājumus deminutīvu konotāciju atveidei latviešu prozas tekstu tulkojumos angļu valodā;
- izstrādāt ieteikumus jaunajiem tulkotājiem deminutīvu konotāciju pārnesei latviešu prozas tekstu tulkojumos angļu valodā, balstoties tulkojumzinātnes un lingvistiskās literatūras analizē, praktizējošu tulkotāju un topošo tulkotāju izmantoto valodas līdzekļu un tulkošanas risinājumu, kā arī tulkošanas jomas ekspertu viedokļu analizē.

Deminutīvu nozīmes, konotācijas un funkciju atveidi tulkojumos var uzskatīt par komplicētu pētniecības problēmu (Mārtinsone u. c. 2016: 51–52), jo objekti ir daudzskaitlīgi un daudzveidīgi, un risinājumus var rast radošā dažādu iesaistīto elementu mijiedarbības procesā, tāpēc pētījumā apvienotas gan kvalitatīvas, gan kvantitatīvas **pētniecības metodes un instrumenti**: teorētiskās literatūras deskriptīvā analīze, ekscerpētā valodas materiāla sastatāmā un salīdzināmā kvalitatīvā un kvantitatīvā analīze, tulkošanas eksperiments, skaļdomāšanas protokoli un dialogprotokoli, tulkošanas eksperimenta dalībnieku un nozares ekspertu anketēšana.

Promocijas darba **praktiskā izmantojamība** ir saistīta ar tā **novitāti**. Darbā pirmo reizi veikts latviešu morfoloģiski atvasināto deminutīvu detalizēts sastatījums ar angļu valodas morfoloģiskajiem un analītiskajiem līdzekļiem līdzvērtīgu konotāciju izteikšanai. Iegūtie sastatījuma rezultāti ir pētīti dažāda līmeņa praksē, t. i., avotteksti analizēti sastatījumā ar topošo tulkotāju mērķtekstiem studiju praksē un praktizējošu tulkotāju veikumu nozares profesionālajā praksē. Sastatījuma rezultāti, aplūkoti tulkojumzinātnes skatījumā, deva iespēju izstrādāt lingvistisko (semantisko un pragmatisko) parādību sastatījumā un tulkošanas praksē balstītu mācību materiālu un palīg līdzekli – Ieteikumus latviešu avottekstā mērķtiecīgi lietotu deminutīvu konotāciju pārnesei angļu valodā. To izstrādes pakāpeniskā gaita nākotnē var kalpot kā piemērs palīg līdzekļu izstrādes metodoloģijai tulkošanas prasmju apguves un praktiskās tulkošanas vajadzībām citu valodas un kultūrspecifisku parādību pārnesei tulkojumā.

Lai gan Džeimss Holmss (*James S. Holmes*) tulku un tulkotāju sagatavošanu un palīg līdzekļu izstrādi gan topošajiem, gan praktizējošiem tulkotājiem uzskatīja par lietīšķās tulkojumzinātnes sastāvdaļu jau 1972. gadā (*Holmes 2000 [1972]: 189*), tieši pēdējās desmitgadēs ir vērojams pētījumu skaita pieaugums, kas veltīti šiem aspektiem (*Olalla-Soler* u. c. 2022: 21–22). Tas norāda, cik būtiski šie jautājumi ir tulkojumzinātnes un praktiskās tulkošanas attīstības kontekstā.

Promocijas darba apjoms ir 149 lappuses, tā **struktūru** veido ievads, trīs daļas ar vairākām nodaļām un apakšnodaļām, nobeigums un 11 pielikumi. Promocijas darbā iekļautas 19 tabulas un trīs attēli.

Promocijas darba satura īss kopsavilkums

1. daļa “Deminutīvi, to nozīmes, konotācijas un funkcijas latviešu un angļu valodā: kopīgais un atšķirīgais” ietver trīs nodaļas. **1.1. nodaļā** par emociju un valodas attieksmēm sniegts ieskats, kā vairāku zinātnes nozaru pētnieki, piemēram, lingvisti, filozofi un psihologi, skaidro emociju verbalizēšanu dažādās valodās.

Norādes par valodas un cilvēku emocionālās pasaules un jūtu saistību un abpusējo mijiedarbību atrodamas jau Vilhelma Humbolta darbos, piemēram, 1830.–1835. gadā izdotajā “Par cilvēku valodu dažādību un tās ietekmi uz cilvēku garīgo attīstību”³ V. Humbolts rakstīja: “Valoda veidojas runājot, un runāšana ir domas vai izjūtas izpausme.” (Humbolts 1999: 10). 20. gadsimtā šis V. Humbolta uzskats atspoguļojas arī, piemēram, psiholoģijas pētījumos, secinot, ka valodā cilvēki atspoguļo sev svarīgās lietas (*Malim, Birch* 1998). Bet tuvais un svarīgais varētu būt ne tikai cilvēka racionālās, bet arī emocionālās pasaules daļa. Anna Vulāne, pētot deminutīvus latviešu tautasdziesmās, uzsver, ka “tas, kas bijis emocionālas attieksmes vērts, bieži vien tiek pausts ar tāda deminutīva starpniecību, kam piemīt pozitīva emotīvā un vērtējuma konotācija [..]” (Vulāne 2002: 12). Mūsdienu deminutīvos ir saglabāties “tautasdziesmās rodamais senā cilvēka ētikas kodekss – dzīvot saskaņā ar sevi un pasauli, ar bijību, mīlestību, cieņu izturoties gan pret sīko, gan lielo” (Vulāne 2002: 12), kas “guvis atspoguļojumu arī leksēmu derivatīvajā struktūrā” (turpat: 12).

Leonīds Perlovskis (*Leonid Perlovsky*), atsaucoties uz 20. gs. beigās un 21. gs. sākumā veiktajiem smadzeņu pētījumiem, apgalvo, ka līdz 5–7 gadu vecumam bērni apgūst valodas modeļus, t. i., vārdus un frāzes, no apkārt dzirdamās valodas, un pārējās dzīves laikā tie nosaka kognitīvo modeļu (*cognitive models*) (*Perlovsky* 2009: 519) apguvi. Valodas modeļi saglabājuši paaudžu krātās gudrības, pasaules izpratni un redzējumu. Deminutīvu morfoloģija ir viens no valodu apguves izpētes objektiem, jo daudzās valodās tieši deminutīvu darināšanas modeļus apgūst kā pirmos to pragmatisko funkciju dēļ (*Savickienė, Dressler* 2007: 343). A. Vulāne (2007: 81) uzskata, ka tie “kalpo pozitīvo emociju attīstīšanai bērnos” un ir “viens no būtiskākajiem emocionalitātes veidotājfaktoriem”.

Attīstoties domai par valodas un domāšanas attieksmēm, tai ir bijuši gan noliedzēji, ka šādas attieksmes vispār pastāv (piemēram, *Chomsky* 2006), gan piekritēji (piemēram, *Piažē* 2002). Šajā promocijas darbā, pētot iespējas, kā tulkojumos atveidot jūtas, emocijas un konotācijas, kas latviešu valodā izteiktas ar leksēmu derivatīvās struktūras palīdzību, tiek meklēti līdzvērtīgi izteiksmes līdzekļi angļu valodā. Tulkotāji ir starpnieki, kas palīdz lasītājiem novērtēt un izbaudīt citā valodā un kultūrā radītus daiļdarbus, tāpēc ir svarīgi apzināties, ka tās pašas jūtas, emocijas un attieksmes dažādās valodās var būt izteiktas jeb vārdos noformulētas atšķirīgi – atbilstoši attiecīgajai kultūrai un valodai. Anna Veržbicka (*Anna Wierzbicka*) (1992a: 3) uzskata, ka ikviena nozīme ir pārnesama citā valodā, tikai jautājums ir, cik liela nozīme ir kultūratšķirībām. Kopā ar kolēģiem viņa ir radījusi semantiskās struktūras universālos principus un jēdzienus (*universal human concepts, semantic primes*) (*Wierzbicka* 1992a;

³ “Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts”.

1992b; 1997; 1999; 2011; *Harkins, Wierzbicka* 2001), piemēram, **es, labs, slikts** utt., ar kuru palīdzību iespējams visiem saprotamā veidā paust izteikumā ietverto nozīmi. Literatūrā lietotais termins šim universālo jēdzienu un principu kopumam ir “dabiskā semantiskā metavaloda” (*natural semantic metalanguage*) (*Wierzbicka* 1997; 1999; 2011 u. c.), ko lieto emociju jēdzienu definēšanai un izpētei psiholingvistikā (piemēram, *Levinson* u. c. 2007), kā arī emociju paušanai lietoto konceptuālo metaforu analīzei stilistikā (piemēram, *Kövecses* 2003).

1.2. nodaļā, lai pamatotu deminutīvu būtisko vietu latviešu valodā, apkopoti deminutīvu apraksti, denotatīvo un konotatīvo nozīmju skaidrojumi, sākot no pirmajām 17. gadsimtā izdotajām latviešu gramatikām, līdz pat mūsu dienām. Apkopotās informācijas analīzes būtiskākie secinājumi ir šādi:

- deminutīvi latviešu valodai raksturīgi izsenis un minēti jau 17. gadsimtā izdotajās pirmajās latviešu gramatikas grāmatās un vārdnīcās (piemēram, *Adolphi* 1685; *Langius* 1685, cit. pēc Bleses 1936);
- 17.–18. gs. gramatikās (piemēram, *Stenders* 1783), rakstot par lietvārdiem, deminutīviem un to darināšanai veltītas atsevišķas nodaļas; tie minēti arī, rakstot par īpašības un apstākļa vārdiem;
- sākot no Heinriha Heselberga (*Heinrich Hesselberg*) 1841. gada “*Lettische Sprachlehre*” un Augusta Bīlenšteina (*August Bielenstein*) 1863. gada “*Handbuch der lettischen Sprache*”, deminutīvi tiek grupēti pēc piedēkļiem nodaļās par lietvārdiem (arī īpašības un apstākļa vārdiem) (sal. Endzelīns 1922; 1951; MLLVG 1959; LVG 2013 u. c.);
- latviešu valodas vārdnīcās visplašākais un vispilnīgākais deminutīva nozīmes skaidrojums atrodams 1928.–1929. gadā izdotajā “Latviešu konversācijas vārdnīcas” 3. sējumā un 2007. gadā izdotajā “Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā”, kur minēta ne tikai pamazinājuma nozīme, bet arī pozitīvā un negatīvā emocionālā attieksme, ko var paust ar deminutīva palīdzību;
- 20. un 21. gs. gramatikas grāmatās detalizēta informācija par deminutīviem iekļauta nodaļā par vārdarināšanu; deminutīvi tiek grupēti pēc piedēkļiem (sal. Endzelīns 1922; 1951; MLLVG 1959; LVG 2013 u. c.).

1.3. nodaļas “Deminutīva nozīmju, konotāciju un funkciju skaidrojums”

1.3.1. apakšnodaļā raksturotas latviešu deminutīvu nozīmes un konotācijas, par pamatu izmantojot Veltas Rūķes-Draviņas (1959) un A. Vulānes (2002; 2007; 2013) deminutīvu skaidrojumus un klasifikācijas. Pētot deminutīvus, latviešu valodniecībā lielāka uzmanība tiem pievērsta morfoloģijas un vārdarināšanas aspektā (piemēram, *Saule-Sleine* 1955; MLLVG 1959; *Kalme, Smiltņiece* 2001; *Vulāne* 2013; *Kalnača* 2015; *Kalnača, Lokmane* 2021 u. c.), un to nozīmju un konotāciju izpētei vislielāko devumu ir sniegusi V. Rūķe-Draviņa (1953; 1959). Pētījumā “*Diminutive im Lettischen*” (1959), uzskaitot vairāk nekā 60 standartvalodā un izloksnēs sastopamus deminutīvformantus un to variantus, detalizēti raksturotas 17 deminutīvu nozīmes un funkcijas, uzsverot, ka īstās nianse atklājas konkrētā lietojuma kontekstā (*Rūķe-Draviņa* 1959: 121). Ar deminutīva palīdzību var paust, ka nosauktais objekts ir mazs, jauns (nepieaudzis), mīļš, mazs un mīļš, kā arī izteikt glaimus, prieku, patiku, cieņu un godbijību,

nožēlu, žēlumu, līdzjūtību, nicinājumu, pazemojumu, ironiju, piešķirt teiktajam lielāku intensitāti, izteikt precizējumu laikā vai telpā utt. (turpat: 127–158). Deminutīvi, kas lietoti objektīvu faktu konstatācijai (turpat: 159), pantmēra vai stilistikas saglabāšanai (turpat: 165), pēc nozīmes ir neitrāli, un attiecīgi šīs deminutīvu funkcijas nav būtiskas konotāciju izpratnes kontekstā. A. Vulāne (2002; 2007; arī 2011), pētot deminutīvu lietojumu latviešu tautasdziesmās un bērnu emocionālās pieredzes attīstībā, ir konkretizējusi un paplašinājusi V. Rūķes-Draviņas deminutīvu nozīmju uzskaitījumu. Tautasdziesmās ar deminutīvu bieži tiek apzīmēts tas, “kas bijis emocionālās attieksmes vērts” (Vulāne 2002: 12). Papildus V. Rūķes-Draviņas minētajām nozīmēm A. Vulāne akcentē, ka ar deminutīviem var paust humoristisku attieksmi (turpat: 12), “piešķirt vārdam [...] cildinājuma, augstākā novērtējuma, īpašas labvēlības [...] nozīmes papildkomponentu” (turpat: 12; arī Vulāne 2007: 85), padarīt valodu pieticīgāku, maigāku (Vulāne 2002: 12; arī Vulāne 2007: 81; Vulāne 2013: 228), nominēt to, kas “objektīvi ir pārāks par cilvēku”, lai gūtu “zināmu izlīdzinājumu” (Vulāne 2002: 12) un harmoniju (Vulāne 2007: 85 un 87). V. Rūķe-Draviņa šādu deminutīva funkciju nav atsevišķi izdalījusi, bet atsevišķos kontekstos daļēji to var attiecināt uz deminutīviem ar cieņas un godbijības izrādīšanu. Promocijas darba 2. tabulā (skat. 1.3.1. apakšnodaļu) iekļauti biežāk sastopamie deminutīvpiedēkļi, īsumā norādot to iespējamās nozīmes un konotācijas, kā arī, iekļaujot komentārus, kas būtiski tulkošanas kontekstā un var ietekmēt avoteksta autora izvēlētajā deminutīva konotāciju un funkciju izpratni.

1.3.2. apakšnodaļā aplūkoti deminutivitātes konotāciju izteiksmes līdzekļi angļu valodā, galvenokārt balstoties K. P. Šneidera (*Schneider* 2003; 2013) deminutīvu un to nozīmes izteiksmes līdzekļu pētījumos angļu valodā. Lingvistiskajā literatūrā pastāv uzskats, ka angļu valodā deminutīvi neeksistē vai arī to ir ļoti maz, un deminutīvsufiksi ir neproduktīvi (sal. Grandi 2011: 7). K. P. Šneiders atbalsta uzskatu, ka termins “deminutīvs” (*diminutive*) ir attīstījies tradicionālās gramatikas ietvaros un sastopams valodās, kurās morfoloģija ir līdzīga klasiskās latīņu valodas morfoloģijai (*Schneider* 2003: 5; *Schneider* 2013: 137), tāpēc nav jēgpilni salīdzināt deminutīvus kā morfoloģisku kategoriju sintētiskās valodās un angļu valodā, bet gan jāņem vērā visi izteiksmes līdzekļi plašākā angļu valodas kā analītiskas valodas struktūras kontekstā (*Schneider* 2003: 55–56). Atvasināšana ar piedēkļiem ir prototipisks deminutīvu darināšanas process, bet tas nav iespējams valodās, kurās nav sufiksu, tāpēc K. P. Šneiders rosina lietot jēdzienu “deminutivitāte” (*diminutivity*), attiecinot to uz kvantitātes, kvalitātes, modifikācijas, gradācijas, intensifikācijas un vērtējuma jēdzieniem, ietverot izmēra un attieksmes aspektus (turpat: 4).

Mūsdienu angļu valodā ir sastopami 14 deminutīvsufiksi (turpat: 79), no kuriem lielākā daļa tiek reti lietoti, daži – tikai dialektos. Motivētājpārds gandrīz vienmēr ir lietvārds, ļoti retos gadījumos – īpašības vārds. Personvārdi ir lielākā grupa, no kuriem atvasina deminutīvus (turpat: 120). Lai gan semantiskās atšķirības starp motivētājpārdu un atvasinājumu pastāv, tomēr, raugoties tikai no gramatikas viedokļa, nav iespējams tās precīzi noteikt ārpus lietojuma konteksta (turpat: 122). Uzskaitot morfoloģiskos deminutīvu darināšanas veidus un līdzekļus angļu valodā, K. P. Šneiders papildus prototipiskajai deminutīvu atvasināšanai ar piedēkļiem, piemēram, *-let*, (*droplet*, *booklet*), min arī atvasināšanu ar piedēkļiem, piemēram, *mini-*, (*mini-cruise*, *mini-team*, *micro-processor*, *micro-cosmos* (*Schneider* 2003: 7)), norādot, ka tas attiecas

tikai uz tehniskiem terminiem, kas latviešu lingvistiskajā literatūrā netiek uzskatīti par deminutīviem (sal., piemēram, V. Rūķe-Draviņa 1959: 159; Vulāne 2013: 227). Deminutīvus hipokoristikām vai mīļuma, mīlinājuma izteikšanai iespējams darināt, izmantojot atkārtošānu (*reduplication*), piemēram, *John-John, goody-goody*, atkārtojumā lietojot atskaņas (*rhyming reduplication*), piemēram, *Annie-Pannie, Brinnie-Winnie, piggie-wiggie*. Atkarībā no konteksta šādi iespējams implicēt ironiju, necieņu vai tamlīdzīgu attieksmi. Strupināšanu (*truncation*) bieži lieto personvārdu deminutīvu darināšanai, piemēram, *Elizabeth – Lizzie, Andrew – Andy*. To izmanto arī tuvu priekšmetu, lietu un parādību apzīmēšanai, izsakot pozitīvu attieksmi, maigumu, piemēram, *bottom – bottie, football – footie*. Strupināšana parasti tiek lietota kopā ar sufiksiem *-ie/-y* (*Schneider* 2003: 9; 84–85).

Vairākos pētījumos, analizējot iespējas, kā angļu valodā atveidot ar prototipiskajiem deminutīviem izteiktās nozīmes avotvalodā, piemēram, spāņu (*Ruiz de Mendoza* 1996), čehu (*Chamonikolasová, Rambousek* 2007), slovēņu (*Sicherl* 2013), poļu (*Biały* 2017) u. c., prevalē analītiskie izteiksmes līdzekļi – ekspresīvi īpašības vārdi, mazāk – apstākļa vārdi. Arī K. P. Šneiders (*Schneider* 2003: 122) norāda, ka galvenā alternatīva prototipiskiem deminutīviem ir analītiskie deminutivitātes izteiksmes līdzekļi, jo tie atspoguļo angļu valodas kā analītiskas valodas būtību (*Schneider* 2003: 123; arī *Naciscione* 2010: 135–136). Maza izmēra apzīmēšanai izmantojami īpašības vārdi no sinonīmu klāsta *small, little, tiny, wee* utt., izvēloties iederīgo konkrētajā kontekstā (*Schneider* 2003: 124–126; 135–136). Dažādi vērtējumu vai attieksmi izsakoši modifikatori (īpašības vārdi) piedāvā plašas iespējas konotāciju izteikšanai (*Schneider* 2003: 134–135), piemēram, negatīvai attiecīmei un vērtējumam – *selfish, lousy, cheeky, sodding* utt., empātijas, žēluma, nožēlas paušanai – *poor, pitiful, old* utt., savukārt pozitīvu attieksmju un vērtējuma izteikšanai atkarībā no konteksta var izmantot *dear, sweet, lovely* un tamlīdzīgus īpašības vārdus, kā arī konotācijas pastiprināšanai šos līdzekļus var kombinēt, piemēram, *you cheeky little devil* (turpat: 134) vai *you smug, self-righteous little scientist* (turpat: 135).

1.3.1. un 1.3.2. apakšnodaļā apkopotā informācija izmantota abu valodu salīdzinājumam **1.3.3. apakšnodaļā** – balstoties K. P. Šneidera (*Schneider* 2003: 56) uzskatā, ka, sastatot deminutīvus dažādās valodās, tos jāanalizē no onomasioloģijas perspektīvas. D. Juravska (*Jurafsky* 1993; 1996) modelī apkopotas deminutīvu kā semantikas kategorijas universālās tendences vairāk nekā 60 valodās, norādot saiknes nozīmju starpā (skat. 1. attēlu 1.3.3. apakšnodaļā). Modeļa centrālo asi veido A. Veržbickas uzskats, ka deminutīvu analīzes pamatā ir jēdzieni “mazs” un “bērns” (*Jurafsky* 1996: 537), no kuriem izriet savstarpēji saistītās deminutīvu semantiskās un pragmatiskās nozīmes. Promocijas darbā, ilustrējot ar piemēriem, ir uzskaitītas D. Juravska universālajā struktūrā iekļautās deminutīvu semantiskās (piemēram, bērns, mazulis (*child/ offspring*), mazs (*small*), tāds pats maza izmēra (*small type-of*), saistīts, radniecīgs (*related to*)) (*Jurafsky* 1996: 535–537) (skat. 3. tabulu 1.3.3. apakšnodaļā) un pragmatiskās nozīmes (piemēram, pieķeršanās/ mīlestība (*affection*), mīluļi, mājdzīvnieki (*pets*), tuvība (*intimacy*), nicināšana, nievājums (*contempt*)) (*Jurafsky* 1996: 535–537) (skat. 4. tabulu 1.3.3. apakšnodaļā), kas sakrīt ar V. Rūķes-Draviņas (1959) un A. Vulānes (2002; 2013) fiksētajām latviešu deminutīvu nozīmēm, kā arī norādītas to atveides iespējas tulkojumā, izmantojot K. P. Šneidera (*Schneider* 2003) uzskaitītos deminutivitātes izteikšanas

līdzekļus angļu valodā. Vairākas V. Rūķes-Draviņas (1959) un A. Vulānes (2002; 2013) norādītās deminutīvu nozīmju nianse D. Juravska modelī nav minētas, piemēram, pieglaimošanās, ironija, cieņas, godbijības, cildinājuma, īpašas labvēlības konotācija.

D. Juravskis norāda, ka jebkura no semantiskajām nozīmēm konkrētā situācijā var būt kopā ar vienu vai vairākām pragmatiskajām konotācijām (*Jurafsky* 1996: 535). Arī latviešu deminutīvu skaidrojumā bieži tiek norādīta konteksta loma (piemēram, Rūķe-Draviņa 1959: 121; Urbanoviča 2014: 147; Kalnača 2015: 253 u. c.) – semantiskās un pragmatiskās nozīmes strikti nodalīt ir grūti, un, kas attiecas uz deminutīvu nozīmes atveidi daiļliteratūras tulkojumos, tad tulkotājam, strādājot ar konkrēto tekstu, ir būtiski uztvert deminutīva kopējo nozīmes spektru un nianse. Tas nav viegli panākams, jo, kā norāda arī A. Veržbicka, izstrādājot dabisko semantisko metavalodu, ir sarežģīti pat vairākās teksta rindiņās noformulēt vienā piedēklī ietvertu komplekso semantisko struktūru (*Wierzbicka* 1992a: 303). D. Juravska deminutīvu semantikas universālās struktūras modelis un A. Veržbickas dabiskās semantiskās metavalodas ideja pamato, ka tās pašas emocijas un attieksmes dažādās valodās iespējams izteikt ar atšķirīgu valodas līdzekļu palīdzību atbilstoši attiecīgajai kultūrai un valodai.

2. daļas “Deminutīvu nozīmju un konotāciju atveide tulkojumā” 2.1. nodaļā sastatāmi un kvantitatīvi analizēts valodas materiāls, kas ekscerpēts no trim angļu valodā tulkotām latviešu prozas darbu izlasēm: “*Bear’s Ears. An Anthology of Latvian Literature*” (2003) (turpmāk – “*Bear’s Ears*”), “*New Latvian Fiction. The Review of Contemporary Fiction*” (1998) (turpmāk – “*New Latvian Fiction*”), “*Trafika Europe issue 3: Latvian Sojourn*” (2015) (turpmāk – “*Latvian Sojourn*”), MS Excel tabulā ievadot no avottekstiem ekscerpētos deminutīvu lietošanas gadījumus un atbilstošos mērķtekstu segmentus, fiksējot to nozīmi avotteksta kontekstā. Analīzes rezultātā tika konstatēts, vai konkrētā deminutīva nozīme un konotācijas ir pilnībā vai daļēji pārnestas angļu valodā (ar morfoloģisko vai analītisko līdzekļu palīdzību, pārfrāzējot un vēstījumu kompensējot ar citiem izteiksmes līdzekļiem), vai pazaudētas tulkojumā.

Visu triju analizēto izlašu viens no kopīgiem uzdevumiem ir mērķteksta lasītājiem sniegt ieskatu latviešu kultūrā un pasaules redzējumā (sal. Ikstena 1998: 9; Zauberga 2003: 14; *Singer* 2015: I), bet izdevēju (tulkojuma pasūtītāju) izvirzītie nosacījumi ir atšķirīgi. Piemēram, “*New Latvian Fiction*” tulkotājiem nav bijušas noteiktas striktas normas, tāpēc katrs tulkotājs ir atšķirīgi atveidojis angļu valodā, piemēram, latviešu personvārdus (Krieviņa 1998: 10). Tas ietekmējis arī deminutīvu nozīmju nianšu atveidi, piemēram, Kārlītis (Einfelds 1995) ir aizstāts ar angļu atbilstmi *Charlie* (Einfelds 1998) un Jānītis (Repše 1999 [1992]) – ar *Johny* (Repše 1998). Stāsta “*Stigma*” (Repše 1998) kontekstā bērna vārda deminutīva Jānītis atveide ar angļu deminutīvu *Johny* ir veiksmīga, jo tiek pārnesta sirsnība un mīlums pret mazo zēnu. Personvārda deminutīva lietošana stāsta “*Liktenis*” (Einfelds 1998) angļu tulkojumā, kur Kārlītis ir pārtapis par *Charlie*, palīdz atveidot sirsnīgo attieksmi pret Kārlīti/*Charlie* kā pret mazu bērnu stāsta sākumā un ironisko, pat nicinošo attieksmi pret viņu kā pieaugušo stāsta turpinājumā. Ņemot vērā to, ka šīs konkrētās izlases mērķis bija piedāvāt lasītājiem ieskatu latviešu prozas darbos, bet ne plašākā vēstures vai kultūras kontekstā (Dumbere 1998: 14), šis risinājums ir atbilstošs, jo gan latviešu, gan angļu personvārdu deminutīvi izsaka emocionālu attieksmi. Šāds risinājums gan nebūtu piemērots “*Bear’s Ears*” iekļautajos tulkojumos, jo to

nolūks ir saglabāt latviskumu mērķtekstā (Zauberga 2003: 14). Neviens no analizētajiem šīs izlases darbos iekļautajiem personvārdu deminutīviem nav angliskots. Tie ir atveidoti ar motivētājevārdu vai transkribēti, piemēram, Kārlēns (Blaumanis 1955b [1900]) – Kārlis un Kārlēns (Blaumanis 2003b), kas ir atbilstoši arī bērna vārda pamazinājuma gadījumā bez papildu niansēm. Vairākos gadījumos personvārdu deminutīvi aizstāti ar motivētājevārdu, pievienojot tam īpašības vārdu, piemēram, Matīsiņš (Blaumanis 1955a [1889]) – *little Matīss* (Blaumanis 2003a), un vienā situācijā izmantots atkārtotības paņēmieni (sal. *Schneider* 2003: 9), emocionāli uzrunājot personu: “Mīļo Kārlīt!” (Blaumanis 1955a [1889]: 76) – “*My dear, dear Kārlis*” (Blaumanis 2003a: 78). Deminutīvu atveide ar īpašības vārdu ar nozīmi mazs, piemēram, *little Matīss* (Blaumanis 2003a), tikai daļēji pārnēs emocionālās konotācijas, jo avotteksta deminutīvs palīdz raisīt lasītājos līdzjutību pret mazo zēnu ar vārgajām kājām, kurš nesen zaudējis tēvu.

Lai gan daudzos gadījumos deminutīvu konotācijas visās trīs izlasēs iekļauto analizēto darbu tulkojumos tiek pazaudētas, promocijas darbā iekļautie piemēri (skat. 2.1. nodaļu) parāda, ka analītiskie valodas līdzekļi piedāvā tulkotājiem plašas iespējas deminutivitātes izteikšanai angļu valodā, saglabājot avotteksta deminutīvu implicītās konotācijas. Apzinoties, ka daiļdarbu tulkojumā izvēlēto valodas līdzekļu biežumam nav būtiskas nozīmes, jo katrs darbs un katrs deminutīva nozīmes un konotāciju atveides gadījums jāaplūko individuāli, šī pētījuma ietvaros tomēr tika veikts arī statistisks apkopojums, lai varētu konstatēt vispārīgas tendences (skat. promocijas darba 5., 6. un 7. tabulu 2.1. nodaļā). Ekscerpēto datu analīze liecina, ka:

- vārda, teikumu un rindkopas līmenī avotteksta deminutīvu konotācijas vidēji 60 % gadījumu tiek pazaudētas;
- denotatīvo pamazinājuma nozīmi tulkotāji bieži atveido, izmantojot analītiskos līdzekļus, piemēram, īpašības vārdus *small, little, tiny* utt.;
- analītiskie līdzekļi dažādu emocionālo nokrāsu un attieksmes atveidei, piemēram, īpašības vārds *dear* pirms lietvārda, tiek lietoti ievērojami retāk nekā *small* vai *little* objektīvā izmēra apzīmēšanai;
- morfoloģiskie deminutīvu darināšanas līdzekļi konotāciju atveidei tiek izmantoti reti (tikai gadījumos, kad eksistē deminutīvs ar līdzvērtīgu nozīmi, piemēram, *mummy* (Blaumanis 1955a [1889]) – *mummy* (Blaumanis 2003a) vai *vecmāmiņa* (Mauriņa 1990 [1939]) – *granny* (Mauriņa 2003)). Pārsvārā tie lietoti personvārda deminutīvu atveidei, izvēloties attiecīgā personvārda atbilstmi angļu valodā.

Promocijas darbā veiktā avottekstu un mērķtekstu sastatījuma rezultāti ir tuvi līdzīga rakstura pētījumiem par deminutīvu nozīmju un konotāciju atveidi, tulkojot no citām valodām (sal. *Chamonikolasová, Rambousek* 2007; *Al-Ghazalli* 2012 u. c.) – denotatīvā nozīme angļu valodā tiek pārnesta, bet konotācijas – bieži zaudētas.

Analizētais valodas materiāls piedāvā veiksmīgus nozīmju un konotāciju pārnēsēšanas gadījumus, piemēram, sirsnīgās uzrunas brālīti un bērniņ (Repše 1999 [1992]: 228; 229) attiecīgi atveidotas ar atbilstoši sirsnīgu uzrunu *little guy* un *sweetie* (Repše 1998: 138 un 139), bet ironiski lietotais deminutīvs putniņš (Repše 1999 [1992]: 222) iztulkots kā frāze *what kind of bird* (Repše 1998: 132). Diemžēl šādu piemēru analizētajos tekstos nav daudz. Analīzes

rezultāti liecina, ka palīglīdzeklis, kurā apkopoti ieteikumi deminutīvu implicēto konotāciju atveidei angļu valodā, būtu nodēris ne tikai topošajiem un jaunajiem, bet arī praktizējošiem tulkotājiem kā avots idejām un atgādinājums par valodas līdzekļu daudzveidīgajām iespējām.

Ņemot vērā tulkošanas pieejas un risinājumu izvēles ciešo saistību ar tulkojuma mērķi, mērķauditoriju un paredzēto funkciju mērķvalodā, **2.2. nodaļā** latviešu deminutīvu nozīmju nianšu un angļu valodas emociju un attieksmju izteiksmes līdzekļu salīdzinājums analizēts no tulkojumzinātnes skatupunkta. A. Veržbicka (*Wierzbicka* 1992a: 3) uzskata, “ja valoda ir līdzeklis nozīmes izteikšanai, tad nozīmei vismaz kaut kādā mērā ir jābūt neatkarīgai no valodas un pārnesamai no vienas valodas citā”. (Skat. arī Sīlis 2002: 104). Bet rodas jautājums, cik lielā mērā tā ir atveidojama citā valodā un kāda nozīme ir avotteksta un mērķteksta kultūras atšķirībām. Teo Hermans (*Theo Hermans*) tulkošanas specifiku attiecina uz iepriekš radīta diskursa atveidi citā zīmju sistēmā (*Hermans* 1996: 12), kurā, visticamāk, netiek pilnībā izskausta avota sistēmiskā “citādība” (*the systemic ‘otherness’*). Deminutīvu var uzskatīt par vienu no veidiem, kā izteikt latvisko “citādību” – savdabīgo pasaules redzējumu un attieksmi pret to (Vulāne 2002: 12), kas sakņojas tautas mītos un folklorā. Latviešu deminutīvos ietverta nozīmi, attieksmi un vērtējumu reizēm grūti atveidot pat radniecīgajā lietuviešu valodā (Kvašīte 2012: 251). Zoltāns Kevečešs (*Zoltán Kövecses*), pētot emociju izpausmi ar metaforu palīdzību, ir secinājis, ka tieši konotatīvās nozīmes, īpaši emocionālās nozīmes dažādās kultūrās, ir ļoti atšķirīgas (*Kövecses* 2003: 10). Tulkotājam kā vidutājam starp tekstu un tā lasītāju ir pietiekami labi jāpazīst potenciālā mērķauditorija ar tās kopējām zināšanām un jāizjūt mērķvaloda. Lai atrastu labāko tulkojuma variantu jeb risinājumu, Kristiāne Norda (*Christiane Nord*) (*Nord* 1991) uzskata, ka būtiski ir analizēt avotteksta un mērķteksta funkcionēšanu attiecīgi avotvalodas un mērķvalodas kultūrā, kas palīdz tulkotājam izprast, kuri avotteksta elementi ir jā saglabā un jāadaptē mērķtekstā. Pielāgošanas (*domestication*) vai svešādošanas (*foreignisation*) pieejas (*Venuti* 2000 [1989]; 2008; Nacionālā enciklopēdija-e, šķirklis *tulkošanas stratēģijas*) izvēle ir atkarīga no teksta veida, mērķauditorijas un tulkojuma mērķa (*skopos*) (*Vermeer* 2000 [1989]: 227; 229).

Iniciatīva latviešu literatūras tulkojumiem bieži nāk no Latvijas puses, “[...] kas grib izstāstīt savu stāstu, iepazīstināt ar savu kultūru [...]” (Zauberga 2004: 117), veidot Latvijas tēlu un veicināt tās atpazīstamību (Veisbergs 2004: 23). Tas jā sabalansē ar mērķauditorijas gaumi, lasīšanas paradumiem, interesēm un prasībām, jo “pieredze rāda, ka citas tautas biežāk pieņem tulkojumus ar universāliem, “vispārcilvēciskiem” sižetiem un saprotamām problēmām” (turpat: 22).

Meklējot piemērotāko pieeju un attiecīgi arī mērķvalodas līdzekļus, jāizprot avotteksta deminutīvu nozīmju nianse konkrētajā kontekstā, kas ir sarežģīts uzdevums, jo nozīmes interpretācija ir atkarīga no lingvistiskā un ekstralingvistiskā konteksta, informācijas saņēmēja pieredzes, fona zināšanām, valodas izjūtas un citiem faktoriem (*Morris* 1938; *Horn* 2006; *Munday* 2010; Nītiņa u. c. 2008 u. c.). Tulkojumzinātnes kontekstā Mona Beikere (*Mona Baker*) (*Baker* 1992) un Džeremijs Mandejs (*Jeremy Munday*) (*Munday* 2010) akcentē, ka teksta uztvere ir atkarīga no adresāta gaidām un pieredzes. Avotteksta un mērķteksta auditorijai tās var atšķirties, kā tas, piemēram, ir deminutīvu lietošanas tradīcijā latviešu avotteksta un angļu mērķteksta lasītājam. Deminutīvu analīze no lingvistiskās pragmatikas viedokļa var

palīdzēt tulkotājam lēmumpieņemšanas procesā, jo palīdz izprast atšķirības avotvalodas un mērķvalodas lietotāju kopējās zināšanās un pieredzē, ieskaitot kultūrpieredzi, valodas lietošanas pieredzi un tradīcijas. Angļu valodā deminutīva nozīmes un konotācijas iespējams izteikt, izmantojot gan analītiskos, gan morfoloģiskos deminutīvu darināšanas līdzekļus, tādējādi, tos apzinot, tulkotājiem ir iespējams izvēlēties atbilstošākos mērķvalodas līdzekļus konkrētajā kontekstā, lai tulkojums lasītājos raisītu līdzīgas emocijas un reakciju kā avotteksta lasītājos.

2.3. nodaļa analizēta Entonija Pima (*Anthony Pym*) tulkošanas risinājumu tipoloģijas daudzām valodām (*a typology of translation solutions for many languages*) (Pym 2016: 219–242) piemērotība deminutīvu nozīmju un konotāciju atveidei, sasaistot to ar K. P. Šneidera (2003) apkopoto valodas līdzekļu klāstu emociju un attieksmju izteikšanai angļu valodā. E. Pima tipoloģija ir viena no visaptverošākajām tulkošanas pieeju, metožu, stratēģiju un citu paņēmieni klasifikācijām, ko tulkotāji var izmantot tulkošanas procesā un tulkotāju mācībspēki – studentu mācību procesā. Tajā ir apkopotas vairākas iepriekšējās tulkošanas pieeju un paņēmieni klasifikācijas (sal. *Vinay, Darbelnet*, 2000 [1958]; *Chesterman*, 1997 u. c.), pasniedzot un interpretējot tās praktizējošiem tulkotājiem ērti izmantojamā formā.

Promocijas darba pētījumā veiktā studentu tulkošanas eksperimenta rezultāti (skat. 3.1. nodaļu; Veidenberga 2020) un iepriekš veiktie praktizējošu tulkotāju veikto tulkojumu pētījumi (skat. 2.1. nodaļu; Veidenberga 2014a; Veidenberga 2014b) parāda, ka deminutīvu gadījumā tulkotāji var daudzpusīgi izmantot E. Pima tipoloģijā piedāvātos tulkošanas risinājumus. Piemēram, ar kopēšanu (*Copying*) saistītie risinājumi dod iespēju kopēt avotvalodas vārda izrunu, morfoloģisko uzbūvi, rakstību utt. mērķvalodā, t. i., piemēram, lietot ar piedēkļiem atvasinātus deminutīvus, ja tas ir atbilstoši konkrētajam gadījumam. Deminutīvu atveidei plaši izmantojami tulkošanas risinājumu veidi, kas ieteikti izteiksmes formas maiņas (*Expression Change*) kategorijā (Pym 2016: 223–231) un piedāvā pārnest ne tikai skaidri formulētu informāciju, bet arī netieši izteiktas konotācijas un nianses. Tās ļauj tulkotājiem, piemērojot perspektīvas jeb skatpunkta maiņu (*Perspective Change*), paraudzīties uz to pašu lietu no cita rakursa, vērsot uzmanību uz citu semantisko fokusu (*Changing Semantic Focus*) vai variējot ar informācijas blīvumu (*Density Change*). Valodas materiāla analīze rāda, ka šie tulkošanas risinājumi tiek praksē lietoti deminutīvu nozīmju pārnese gadījumos, piemēram, ar eksplikācijas (*Explication*) palīdzību, verbalizējot attiecīgo deminutīva implicēto nozīmes niansi (spilventiņi – *soft pillows*, sieviņa – *my dear wife*); ar mērķvalodas kultūrai un valodai atbilstošas idiomās vai izteiciena palīdzību (*Cultural Correspondence*) izsakot, piemēram, nicinājumu (Profesorīte atradusies – *Aren't we Little Miss Professor*); gan kompensējot (*Compensation*) vienā teikuma vai rindkopas daļā zaudēto niansi citā vietā tekstā, piemēram, pārstrukturējot teikumu, izvēloties darbības vārda tagadnes vietā lietot pagātņi vai vienkāršo laiku vietā – ilgstošos laikus utt. (skat. tulkošanas eksperimentu mērķtekstu analīzi 3.1. un 3.2. nodaļā).

Deminutīvu konotāciju atveidei tulkotāji var izmantot arī kultūras atbilstmes (*Cultural Correspondence*) tulkošanas risinājumu, izvēloties formulējumus, kas tuvi un pazīstami mērķvalodas lasītājiem. Atkarībā no konkrētā teksta un tulkojuma mērķa kā piemēri mērķvalodas kultūras atbilstmei varētu kalpot latviešu personvārdu deminutīvu aizstāšana ar

strupinātajiem personvārdiem angļu valodā (Paulītis – *Pauly* vai *Paulie*, Kārlēns – *Charlie* utt.), frāzes vai izteiciena lietošana, kuru attiecīgajā situācijā lietu mērķvalodā (vēl brītiņu – *just a moment, in a jiffy* utt.).

E. Pima tulkošanas risinājumu klasifikācija piedāvā daudzpusīgas iespējas dažādām praktiskās tulkošanas situācijām un pieļauj dažādu valodas līdzekļu izmantošanu, lai atveidotu nozīmju nianšu buķeti, kas latviešu avottekstā izteikta ar deminutīvu palīdzību. Nepastāv viens ideālais risinājums, kas derētu visām situācijām, un konkrētā deminutīvu denotatīvās nozīmes un konotāciju atveides gadījumā izvēlētais tulkošanas risinājums un valodas līdzekļi ir atkarīgi no teksta žanra un tipa, tulkojuma mērķa un mērķauditorijas, autora stila un nolūka, lietošanas konteksta, kā arī tulkotāja valodas izjūtas, pieredzes un daudziem citiem faktoriem.

Promocijas darba **3. daļas “Palīg līdzekļi tulkotājiem: izstrādes, izmēģināšanas un pilnveides process”** trīs nodaļas soli pa solim atspoguļo palīgmateriāla sagatavošanas procesu, kā piemēru izmantojot “Ieteikumus tulkotājiem deminutīvu konotāciju atveidei angļu valodā”. Ieteikumi tika sagatavoti, balstoties promocijas darba 1. un 2. daļā atspoguļoto lingvistiskās un tulkojumzinātnes teorijas avotu analīzē un publicēto latviešu prozas darbu tulkojumu sastatāmās analīzes (skat. 2.1. nodaļu) rezultātos.

Ņemot vērā to, ka tiek pētīta kompleksa problēma (Mārtinsone u. c. 2016: 51–52), tika izvēlēta jaukta pētījuma dizaina struktūra (turpat: 194, atsaucoties uz *Creswell* u. c. 2003; arī *Tracy* 2020: 5). Kā galvenās tika izvēlētas kvalitatīvās pētniecības metodes un instrumenti (studentu (topošo tulkotāju) tulkošanas eksperiments, skaļdomāšanas protokoli, pēctulkošanas anketēšana, iegūto datu salīdzinošā un sastatāmā analīze, ekspertu aptauja), apvienojot tās ar kvantitatīvām metodēm (avotteksta un mērķtekstu datu kodēšanu un kvantitatīvo rādītāju ieguvī vispārējo tendenču noteikšanai). Sagatavoto ieteikumu lietderības noskaidrošanai kā pētījuma metode tika izvēlēts šķietamais jeb kvaziekspperiments (Mārtinsone u. c. 2016: 127–128), jo tas ļauj kontrolētos apstākļos ar līdzīga sastāva grupām, kontroles un eksperimentālo, mainot vienu vai vairākus faktorus, konstatēt to ietekmi uz tulkojumu kā galaproduktu (*Williams, Chesterman* 2014: 63–64).

Tulkošanas eksperimenti studentiem tika izstrādāti, aizgūstot ideju no K. P. Šneidera līdzīga eksperimenta (*Schneider* 2015), kurā dalībnieki pāros tulkoja vairākus teikumus, ierakstot diskusijas, lai pēc tam dialogprotokolus varētu analizēt, noskaidrojot, vai un kā tiek uztvertas ar deminutīvu palīdzību izteiktās nozīmju nianšes. Organizējot divus tulkošanas eksperimentus, galvenais mainīgais faktors jeb atšķirība bija individuāls darbs un skaļdomāšanas protokolu (*TAP*) ierakstīšana 1. eksperimenta laikā un pāru darbs un skaļdomāšanas dialogprotokolu (*DTAP*) ierakstīšana 2. tulkošanas eksperimenta laikā. 1. eksperimenta (jeb kontroles grupas) dalībnieki strādāja individuāli, lai maksimāli pietuvinātu eksperimenta apstākļus reālam tulkotāja darbam, un netika informēti, ka pētniecības objekts būs viņu lietotie valodas līdzekļi un tulkošanas risinājumi avotteksta deminutīvu nozīmju un konotāciju atveidei, lai tekstu uztvertu kā vienotu veselumu (datu analīzi un rezultātus skat. 3.1. nodaļā). 2. eksperimentā uzmanība tika pievērsta ne tikai topošo tulkotāju izvēlētajiem tulkošanas risinājumiem un valodas līdzekļiem, bet arī Ieteikumu lietderībai, veicinot studentu radošumu un mudinot meklēt dažādus veidus, kā tulkojumos pārnest avotteksta deminutīvu nozīmju nianšes (skat. 3.2.1. apakšnodaļu; *Veidenberga* 2023). Vairāki pētījumi (sal.

Kussmaul, Tirkkonen-Condit 1995; Bouziane 2015; arī Schneider 2015 u. c.) ir parādījuši, ka monologu TAP nav tik dabiski, jo daudzi tulkotāji nerunā un neverbalizē savas domas tulkošanas procesā. Savukārt dialogs un darbs pāros vai mazās grupās, ierakstot skaļdomāšanas dialogprotokolus, rosina piedāvāt savus variantus un ieklausīties kolēģu priekšlikumos, kas uzlabo gala produkta kvalitāti.

Eksperimentu dalībniekiem tika lūgts izlasīt Kārļa Skalbes pasaku “Bendes meitiņa” (Skalbe 1979 [1913]) un vienu nodaļu no Osvalda Zebra romāna “Gaiļu kalna ēnā” (Zebris 2014), iztulkot piecus norādītos fragmentus angļu valodā, tulkošanas laikā ierakstot skaļdomāšanas protokolu. Kopā avottekstos bija 19 deminutīvu lietošanas gadījumu.

Atbilstoši teorētiskās literatūras analīzes laikā gūtajiem secinājumiem un sekojot K. P. Šneidera (sal. *Schneider 2015*) līdzīga eksperimenta paraugam, studentiem tika izstrādāta detalizēta instrukcija jeb tulkošanas uzdevums, aprakstot darbības soli pa solim, sagatavojot arī anketas jautājumus eksperimentu dalībnieku profila izveidei un atgriezeniskās saites ieguvei pēc tulkojumu veikšanas (skat. 2. un 5. pielikumu). Potenciālie eksperimentu dalībnieki, t. i., divu augstskolu tulkošanas studiju programmu studenti, tika uzrunāti, izmantojot elektronisko pastu un tulkošanas kursu praktiskās nodarbības. Dalībnieki tika informēti, ka līdzdalība eksperimentā ir brīvprātīga un anonīma, dati tiks izmantoti tikai pētniecības vajadzībām un apkopotā veidā.

Katrā eksperimentā brīvprātīgi piedalījās 15 topošie tulkotāji no angļu – latviešu – angļu tulkošanas programmas. 1. eksperimentā, kas norisinājās 2019. gada pavasarī (skat. 3.1. nodaļu; arī Veidenberga 2020), tie bija pilna un nepilna laika 1.–5. kursa studenti (10 sievietes un pieci vīrieši). Visu dalībnieku dzimtā valoda bija latviešu valoda, un nevienam no viņiem nebija pieredzes literāro tekstu tulkošanā ārpus studiju programmas. 2. eksperimenta dalībnieki bija pilna laika 4. kursa studenti (astoņas sievietes un septiņi vīrieši), un eksperimentā viņi tika uzaicināti piedalīties praktiskās tulkošanas kursa ietvaros. 14 dalībnieku dzimtā valoda bija latviešu, 1 – krievu valoda. Divi studenti iepriekš bija tulkojuši kādu daiļliteratūras vai audiovizuālu tekstu ārpus universitātes programmas. 2. eksperiments 2022. gada rudenī norisinājās attālināti *Teams* platformā, studentiem pēc savas izvēles sadaloties septiņās virtuālajās darba telpās.

Pēc eksperimenta datu (mērķtekstu, skaļdomāšanas protokolu, aizpildīto anketu un pēctulkošanas anketas jautājumu atbilžu) saņemšanas katram tulkojamajam fragmentam un katram pētījuma dalībniekam (2. eksperimentā – pārim vai grupai) tika piešķirts savs kods. 1. eksperimentā tika saņemti 74 tulkotie fragmenti, attiecīgi – 283 mērķtekstu atbildes⁴. 2. eksperimentā no septiņiem pāriem vai grupām analīzei tika iegūtas 133 mērķtekstu atbildes. Sastatot oriģinālu ar tulkojumu, ar krāsu kodiem tika atzīmēti gadījumi, kur avottekstā bija lietoti deminutīvi, bet mērķtekstā attiecīgi, kur deminutīvu nozīmes nianse bija zaudēta, kur nozīmes nianse pārnesēi izmantoti analītiskie vai morfoloģiskie valodas līdzekļi. Analizējot visu tulkoto fragmentu (rindkopu) kopumā, tika fiksēti studentu lietotie tulkošanas risinājumi (*Pym 2016: 220*), atzīmējot arī vietas, kurās tulkojumā bija rindkopas ietvaros citā

⁴ 19 deminutīvu lietošanas gadījumi x 15 eksperimenta dalībnieku tulkojumi = 285 – 2 gadījumi studentam, kas neiztulkoja vienu rindkopu.

vietā pievienots kāds īpašības, apstākļa vai citas vārdšķiras vārds vai frāze ar stilistiku nokrāsu, kas kompensē deminutīva nozīmes nianse zaudējumu. Vārdu nozīmju skaidrošanai tika izmantotas dažādas tiešsaistē pieejamās angļu valodas skaidrojošās vārdnīcas, piemēram, *Oxford Dictionary*, *Marriam-Webster Dictionary*, *Collins English Dictionary*. *Longman Dictionary of Contemporary English* utt.

1. tabulā sniegts kopsavilkums procentos par izmantotajiem leksiskajiem un morfoloģiskajiem deminutīvu nozīmes izteiksmes veidiem un kompensācijas instrumentiem, kurus abu eksperimentu dalībnieki ir izmantojuši tulkojumos, kā arī procentuāli atspoguļoti gadījumi, kuros ir zaudētas deminutīvu nozīmju nianse.

1. tabula

Abu tulkošanas eksperimentu dalībnieku izmantotie valodas līdzekļi avoteksta deminutīvu emocionālo konotāciju pārnesei. Kopsavilkums

Valodas līdzekļi	1. eksperiments (% noapaļots)	2. eksperiments (% noapaļots)
	<ul style="list-style-type: none"> • 283 analizēti gadījumi • individuāls darbs • nav informēti pievērst īpašu uzmanību deminutīviem 	<ul style="list-style-type: none"> • 133 analizēti gadījumi • sadarbība • uzdots izmantot Ieteikumus
Leksiskie līdzekļi	~ 27 %	~ 54 %
Morfoloģiskie līdzekļi	~ 11 %	~ 14 %
Dažādu līdzekļu apvienojums, t. sk. kompensācija citās vietās tekstā	~ 5 %	~ 15 %
Zaudēts	~ 60 %	~ 16,5 %

Ņemot vērā mainīgos faktoros, abu eksperimentu kvantitatīvo rādītāju salīdzinājumu nedrīkst vispārināt, bet gan uzskatīt tikai par apliecinājumu tam, ka tulkošanas procesā ir iespējams atrast dažādus valodas līdzekļus un tulkošanas risinājumus latviešu avoteksta deminutīvu konotāciju atveidei angļu valodā un ka tulkotājiem, īpaši topošajiem un jaunajiem tulkotājiem, radošuma un domas brīvības atraisīšanai ir vajadzīgs iedrošinājums, piemēram, dažu padomu vai ieteikumu veidā. Ne visi tulkošanas risinājumi eksperimenta dalībnieku mērķtekstos bija nevainojami, un bija arī daži misēkļi un kļūdas, Bet tomēr diskusijas 2. eksperimenta laikā un atbildes uz pēctulkošanas aptaujas jautājumiem liecina, ka Ieteikumi kalpoja par iedvesmas avotu. Abu eksperimentu dati liecina, ka dalībnieki ir uztvēruši dažādas avoteksta deminutīvu emocionālās nozīmes nianse, tostarp sirsnību, maigumu, žēlumu, nievājošu attieksmi un pat jauktu emociju gammu. 2. eksperimenta mērķteksti un kvantitatīvie rezultāti (skat. 6. pielikumu) liecina, ka dalībnieki ir izmantojuši Ieteikumu sniegtos padomus un izmēģinājuši plašu valodas līdzekļu klāstu angļu valodā, kā to apkopojis K. P. Šneiders (sal. *Schneider* 2003: 7–15), lai izteiktu deminutīvu nozīmes un nianse kā onomasioloģisku kategoriju, tostarp izmantojot, piemēram, atskaņas un atkārtšanu, piemēram, *gravy-grave*

(MT R7 KS1⁵), vārdsavienojumus, piemēram, *Baby Pauls* (MT R2 OZ1), strupināšanu, piemēram, *Paully* (MT R6 OZ1), emocionāli marķētus vai izteiksmīgus īpašības vārdus, piemēram, *fluffy pillows* (MT R1 KS2), *the dainty daughter* (MT R3 KS2), *a loving green mommy* (MT R3 KS2). 1. eksperimenta rezultāti bija ļoti tuvi K. P. Šneidera (sal. *Schneider* 2015: 483–484) un J. Sīļa (sal. *Sīlis* 2002: 112–113) veikto topošo tulkotāju deminutīvu tulkošanas eksperimentu rezultātiem, savukārt 2. eksperimenta rezultāti sniedzs pilnīgi atšķirīgu ainu, un tulkojumā nozīmes nokrāsas tika zaudētas tikai aptuveni 16,5 % no avotteksta deminutīvu lietošanas gadījumiem (skat. 1. tabulu). Tie pārsvarā bija gadījumi, kad, piemēram, tulkojumā tika mērķtiecīgi saglabāts latviešu personvārda Paulītis deminutīvs, lai neizjauktu teksta koherenci, jo attiecīgajā fragmentā ir vēl divi latviešu personvārdi – Laimdota un Imants (AT OZ2). Kā arī vairākos deminutīvu piesātinātā K. Skalbes teksta 2. fragmenta tulkojumos eksperimenta dalībnieki avotteksta deminutīva spilventiņi pārnesei nebija lietojuši nekādus papildu nozīmju izteiksmes līdzekļus, koncentrējoties uz citos šī fragmenta deminutīvos ietvertā vēstījuma atveidi. Kopumā 2. eksperimenta dalībnieki neapsvēra burtisku tulkojumu kā savu pirmo izvēli, bet meklēja radošākus tulkošanas risinājumus, piemēram, parafrāzējot, pārformulējot un kompensējot zaudētās nianse citās teksta vietās.

Pēctulkošanas aptaujā 2. eksperimenta dalībnieki, atzīstot, ka deminutīvi rada grūtības, pozitīvi novērtēja Ieteikumu kodolīgumu, rosinājumu kompensēt zaudētās nianse citā teksta vietā, kā arī pārstrukturēt teikumus. Kā noderīgi tika minēti padomi par priedēkļu pievienošanu vai īpašības vārdu, ekspresīvu sinonīmu lietošanu un vienas vārdšķiras aizvietošanu ar citu. Studenti ieteica: ieviest atsevišķu sadaļu par jaunu deminutīvu darināšanu, ja to prasa konteksts; sīkāk aplūkot alternatīvas un piemērus sarežģītiem gadījumiem, kad morfoloģiski atvasināts deminutīvs nav iespējams mērķvalodā; uzskaitīt esošos angļu valodas deminutīvus, kā arī pievienot vairāk piemēru problemātiskiem, ar kontekstu saistītiem deminutīviem.

Studentu atgriezeniskā saikne par Ieteikumiem tika izmantota, sagatavojot tulkošanas jomas ekspertu aptaujas anketu, kuras rezultātu analīze atspoguļota 3.3. nodaļā. Aptaujas anketa tika ievadīta *Google* lietotnes tiešsaistes anketēšanas rīkā, tādējādi panākot, ka ekspertu sniegtās atbildes ir pieejamas apkopotā veidā, vienlaikus nodrošinot respondentu anonimitāti. Īsumā raksturojot, kas tiek sagaidīts, uzaicinājums piedalīties ekspertu aptaujā tika nosūtīts astoņiem triju dažādu Latvijas augstākās izglītības iestāžu docētājiem, kuri strādā ar topošajiem tulkotājiem. Pēc piekrišanas saņemšanas pētījuma dalībniekiem tika nosūtīti Ieteikumi un saite uz tiešsaistes anketu, atpakaļ saņemot piecas aizpildītas anketas. Katram tulkošanas jomas ekspertam tika piešķirts kods no E1–E5 anketas atbilžu iesniegšanas secībā. Sākot apstrādāt iesūtītos ekspertu viedokļus, paplašinājās ekspertu loks, jo Ieteikumu kvalitātes un vērtības paaugstināšanai viens eksperts (E3) ierosināja piesaistīt praktizējošus tulkotājus kā kontrolgrupu, izmēģinot Ieteikumus un sniedzot savu vērtējumu (8. pielikums). Studentu eksperimenta tulkošanas uzdevums tika korigēts, pielāgojot to mērķim noskaidrot praktizējošu tulkotāju viedokli par Ieteikumu lietderību tulkošanas procesā, un papildināts ar tulkošanas

⁵ Šeit un turpmāk – eksperimenta datu kodēšanai izmantotie saīsinājumi un apzīmējumi: AT – avotteksts; MT – mērķteksts; R + numurs – pārim/ grupai piešķirtais kods pēc *Zoom* virtuālās telpas numura; KS – Kārlis Skalbe; OZ – Osvalds Zebris utt. (skat. 6. pielikumu).

ekspertu anketu kā pēctulkošanas anketu. Sazinoties ar izdevniecības pārstāvi un ar bijušajiem studentiem, kuri šobrīd tulko daļliteratūru, tika uzrunāti četri praktizējoši tulkotāji, no kuriem trīs piekrita piedalīties tulkošanas eksperimentā (datu apstrādei piešķirtie kodi: T1–T3 atbilst iesniegšanas secībai). Vienam tulkotājam ir profesionālā bakalaura grāds tulkojumzinātnē, diviem izglītība ir saistīta ar filoloģiju, valodniecību un kultūras studijām. Tulkošanas pieredze, ieskaitot dažādu daļliteratūras žanru darbu tulkošanu, respondentiem ir no 12 līdz 20 un vairāk gadiem. Praktizējošo tulkotāju mērķteksti promocijas darbā nav analizēti, jo mērķis bija pārliecināties par Ieteikumu lietderību tulkošanas procesā un saņemt priekšlikums to pilnveidei no nozares profesionāļiem. Visi trīs praktizējošie tulkotāji augstu novērtēja Ieteikumu noderīgumu deminutīvu nozīmes nianšu atveidei tulkošanas procesā.

Analizējot tulkošanas eksperimentu rezultātus, to daļbnieku un tulkošanas jomas ekspertu viedokļus, pārdomas un priekšlikumus un mēģinot rast vidusceļu, lai Ieteikumi būtu praktiski, kompakti, tulkošanas procesā viegli lietojami domu gājiena atraisīšanai un vienlaikus maksimāli informatīvi, parādot dažādas iespējas, atgādinot gan par deminutīvu nozīmes un nokrāsu atkarību no konkrētā konteksta, gan autora, tulkotāja un arī lasītāja uztveres un interpretācijas subjektivitāti, tālākā Ieteikumu pilnveides gaitā to pirmais variants tika:

- redakcionāli pilnveidots, uzskatāmāk akcentējot deminutīvu nozīmes nianšu atkarību no teksta žanra, tipa un konteksta, precīzāk formulējot domu, ka mērķtekstā ne vienmēr obligāti jāatveido deminutīvs, ja tas avottekstā lietots, piemēram, labskanīguma vai ritma saglabāšanas nolūkā;
- papildināts, katram no Ieteikumu punktiem pievienojot vairākus piemērus;
- pārveidots par divpakāpju tabulu (skat. 11. pielikumu), kur pirmais variants ir pamats, kuram seko papildu informācijas daļa, kurā var pakāpeniski ievietot specifiskus un ar konkrētu teksta tipu, žanru vai kontekstu saistītus piemērus, skaidrojums utt.

Detalizēts Ieteikumu pārstrādes un pilnveides process ar labojumiem, papildinājumiem un komentāriem atspoguļots tabulā 9. pielikumā. Metodoloģija tulkošanas prasmju un tehniku apguvei un tulkošanas praksei paredzēta palīgīdzekļa izstrādei ir shematiski attēlota 10. pielikumā, "Ieteikumu tulkotājiem deminutīvu konotāciju atveidei angļu valodā" galavariants pievienots 11. pielikumā.

Nobeigums un secinājumi

Šī promocijas darba pētījuma problemātika ir kompleksa un starpdisciplināra, jo deminutivitātes izteikšanas veidi dažādās valodās aplūkojami ne tikai no salīdzinošās un sastatāmās valodniecības skatpunkta, bet arī izmantojot citu nozaru kognitīvajos pētījumos gūtās atziņas. Deminutivitātes izteikšanas problemātikas izpēte ir īpaši aktuāla tulkojumzinātnē, tāpēc ka joprojām pastāv daudz neskaidrību, piemēram, tulkojot literārus darbus, pārvarēt avotteksta un mērķteksta atšķirīgo valodu un kultūru radītās grūtības, ņemot vērā konkrētā daiļdarba žanra un stila specifiku un citus ietekmējošus faktorus.

Promocijas darba pētījums ir balstīts latviešu un angļu valodas sastatījumā, meklējot, **atbildi uz pētījuma 1. jautājumu**, kas kopīgs un atšķirīgs deminutivitātes nozīmju, konotāciju un funkciju izteikšanai. Sniegtais ieskats valodas un domāšanas attieksmēs parāda, ka pozitīvas

un negatīvas emocijas, subjektīvu un objektīvu vērtējumu dažādās valodās iespējams izteikt ar atšķirīgu valodas līdzekļu palīdzību. Lai gan abas šajā pētījumā sastatītās valodas pieder indoeiropiešu valodu saimei, dominējošie deminutivitātes izteiksmes līdzekļi tajās ir atšķirīgi – latviešu valodā tie ir morfoloģiski atvasinātie deminutīvi, angļu valodā – analītiskie līdzekļi.

Termina “deminutīvs” un tā nozīmju skaidrojumu izpēte vēsturiskajos un mūsdienu latviešu leksikogrāfiskajos avotos un gramatikā liecina par morfoloģiski atvasināta deminutīva kā daudzveidīga emociju un attieksmju izteikšanas līdzekļa lielo nozīmi latviešu valodā. Angļu leksikogrāfiskajos avotos morfoloģiski atvasināta deminutīva denotatīvās nozīmes un konotatīvās nianse tiek skaidrotas līdzīgi kā latviešu valodā, bet lingvistiskajā literatūrā to analizē kā onomasioloģisku parādību, piedāvājot daudzveidīgus leksiskos līdzekļus deminutivitātes izteikšanai.

Deminutivitātes problemātika kā kultūrspecifiska parādība ir apzināta valodu pētniecībā, par ko liecina, piemēram, A. Veržbickas (*Wierzbicka* 1997; 1999; 2011), K. P. Šneidera (*Schneider* 2003; 2013), A. Vulānes (2007; 2011), Rafaela Martina Kalvo (*Martín Calvo* 2020; 2022) pētījumi, D. Juravska (*Jurafsky* 1996) deminutīvu semantikas universālās struktūras modeļa izstrāde u. c. lingvistiskās literatūras avoti. Deminutīvu problemātikas pētniecībā gūtie atzinumi valodu salīdzinošajā un sastatāmajā aspektā ir sasaistāmi ar pētījumiem tulkojumzinātnē un praktiski lietojami tulkošanas procesā un tulkotāju sagatavošanā. Avotteksta un mērķteksta valodu un kultūru atšķirību dēļ deminutīvos implicīti ietvertās konotācijas un attieksmju nianse bieži tulkojumā tiek pazaudētas. Promocijas darba pētījumā izmantoto tulkojumzinātnes literatūras avotu analīze parāda, ka tulkošanas pieejas izvēle visa teksta līmenī un konkrēta tulkošanas risinājuma lietošana vārda, vārdsavienojuma, teikuma vai rindkopas līmenī ir atkarīga no daudziem faktoriem, piemēram, tulkojuma mērķa, paredzētās mērķauditorijas, teksta žanra, autora stila, konteksta utt. Lasītājiem angļu valodā ir pieejams plašs daiļdarbu klāsts, tāpēc latviešu literatūras tulkojumi spēs piesaistīt prasīgās mērķauditorijas interesi tikai tad, ja gan viņiem pazīstamās vispārcilvēcīgās tēmas, gan tieši latviešu tautai, kultūrai un vēsturei nozīmīgas vērtības, attieksmes pret lietām un parādībām, kā arī citi aspekti tiks pasniegti viņiem saprotamā veidā, t. i., izmantojot atbilstošus valodas līdzekļus.

Gan angļu, gan latviešu valodā semantiskās un pragmatiskās nozīmes strikti nodalīt ir ļoti grūti, jo to izpratne cieši saistīta ar lietojuma kontekstu. Tulkojumzinātnes literatūras analīze apvienojumā ar angļu un latviešu valodas sastatījumu deminutivitātes izteikšanai palīdzēja rast **atbildi uz pētījuma 2. jautājumu** – lai tulkošanas procesā lietotu daudzveidīgus valodas līdzekļus, angļu valodā pārnesot nozīmes, konotācijas, emocionālās un attieksmes nianse, kas latviešu avottekstā izteiktas ar deminutīvu palīdzību, tulkotāji atbilstoši konkrētā teksta kontekstam var izmantot E. Pima klasificētos tulkošanas risinājumu veidus, piemēram, mainot izteiksmes formu, perspektīvu, semantisko fokusu, informācijas blīvumu, lietojot eksplikāciju, kultūras atbilstmi vai kompensāciju.

Promocijas darba pētījumā veiktā deminutīvu konotāciju atveides analīze publicētajos latviešu prozas darbu angļu tulkojumos, sastatot tos ar avottekstiem, apliecina lingvistiskās literatūras avotu analīzes atziņu, ka deminutivitātes izteikšanai angļu valodā pārsvarā izmanto analītiskos līdzekļus. Avottekstu un mērķtekstu sastatījums arī parāda, ka vidēji 60 % gadījumu

latviešu deminutīvu konotācijas tulkojumā nebija pārnestas. Tas apstiprina iepriekš izteikto pieņēmumu, ka valodspecifisku un kultūru atšķirību radītu grūtību risināšanai tulkošanā ir jāpieiet apzināti, mēģinot rast veidus, kā sastatījuma rezultāti un to analīze no tulkojumzinātnes skatpunkta ir izmantojami palīg līdzekļu sagatavošanā tulkošanas prasmju apguvē un tulkošanas praksē. Promocijas darba 1. un 2. daļā veiktās teorijas analīzes rezultāti un gūtās atziņas veido teorētisko pamatu šāda praktiska palīgmateriāla izstrādei. Veicot sastatījumu un izanalizējot, kādi valodas līdzekļi angļu valodā un kādi tulkošanas risinājumi ir tulkotāju rīcībā latviešu avottekstu deminutīvu konotāciju pārnesi tulkojumos angļu valodā, tika sagatavoti "Ieteikumi tulkotājiem deminutīvu konotāciju atveidei angļu valodā". Ieteikumu sagatavošanas process un gala rezultāts sniedz **atbildi uz 3. pētījuma jautājumu** par iegūto sastatījuma rezultātu izmantojamību tulkošanas prasmju apguvē un tulkošanas praksē – izstrādātos Ieteikumus var izmantot gan kā praktisku palīg līdzekli tulkošanas procesā, gan kā palīgmateriālu tulkošanas prasmju un tehniku apguvē, kā arī tie var kalpot par piemēru līdzīgu praktisku palīg līdzekļu izstrādes metodoloģijai. Ieteikumu izstrāde promocijas darba pētījumā bija pakāpenisks process, jo katrs nākamais solis tika sagatavots, balstoties iepriekšējos soļos iegūtajos rezultātos un atziņās. Izstrādes metodoloģija shematiski attēlota tabulā "Palīg līdzekļi tulkošanas prasmju un tehniku apguvei un tulkošanas praksei: izstrādes metodoloģijas shematisks attēlojums", kas pievienota 10. pielikumā.

Ieteikumu izmēģinājuma jeb studentu 2. tulkošanas eksperimenta rezultāti uzskatāmi pierādīja izstrādāto Ieteikumu lietderību, jo, salīdzinot ar 1. eksperimentu, kurā mērķtekstos nozīmes nokrāsas bija pazaudētas apmēram 60 % no avotteksta deminutīvu lietošanas gadījumiem, 2. eksperimenta tulkojumos tās netika pārnestas tikai aptuveni 16,5 % gadījumu. 1. eksperimentā topošie tulkotāji bieži centās avotvalodas deminutīvu atveidot ar mērķvalodas deminutīvu vai lietoja motivētājpārdošanu, nemēģinot atrast citus risinājumus, tādējādi pazaudējot konotācijas. 2. tulkošanas eksperimenta dalībnieki, apspriežoties un atsaucoties uz Ieteikumiem, meklēja iespēju izmantot radošākus veidus, pārformulējot, pārfrāzējot vai kompensējot netieši vēstīto nianšu zudumu citās vietās tekstā. Šī eksperimenta rezultāti uzskatāmi parāda, ka, mērķtiecīgi pieejot konstatētas problēmas risināšanai, ir iespējams mainīt tulkojuma galarezultātu. Tas norāda, ka tulkotājiem ir nepieciešams atbalsta mehānisms ieteikumu vai tamlīdzīga palīg līdzekļa veidā, par ko liecina arī eksperimenta dalībnieku atgriezeniskā saite pēctulkošanas anketas atbildēs.

Tulkošanas jomas ekspertu aptauja tika izveidota, balstoties tulkošanas eksperimentu datu analīzes rezultātos. Apkopojot atgriezenisko saiti no nozares ekspertiem un sastatot to ar Ieteikumu izmēģinājuma eksperimenta datu analīzes rezultātiem, tika mainīta Ieteikumu struktūra. Galavariantā sākotnēji izstrādātie Ieteikumi, kas bija paredzēti kā kompakts palīgmateriāls jeb īss valodas līdzekļu un tulkošanas risinājumu kopsavilkums vienas lappuses apjomā, saglabājās kā pamats. Katram Ieteikumu punktam tika pievienotas saites uz 2. lappusē iekļautām skaidrojošām piezīmēm, piemēriem vai papildu informāciju.

Ieteikumu pilnveides pakāpeniskais process liecina, ka šāda veida palīgmateriāla izveidei nepietiek tikai ar valodu sastatījuma un tulkojumzinātnes atziņu iekļaušanu. Lai gan Ieteikumu 1. variants uzskatāmi palīdzēja topošajiem tulkotājiem pārnest angļu valodā latviešu avottekstu deminutīvu nozīmes un konotācijas, atgriezeniskā saite no eksperimenta dalībniekiem un

komunikācija ar nozares ekspertiem sniedza nozīmīgu devumu to pilnveidē, panākot precīzāku ieteikumu formulējumu, iekļaujot daudzveidīgāku piemēru klāstu utt. To bija iespējams veikt, pateicoties pakāpeniskai pieejai Ieteikumu izstrādei.

Turpmākā Ieteikumu pilnveides procesā tos varētu izvietot tiešsaistē kā interaktīvu materiālu, ko tulkošanai izglītotāji un praktizējoši tulkošanai var papildināt ar konkrētām teksta tipam, žanram vai kontekstam specifiskiem piemēriem vai komentāriem. Promocijas darba iesniegšanas laikā kopā ar augstskolas X informāciju tehnoloģiju studiju programmas mācībspēkiem tiek izstrādāti priekšlikumi studiju prakses uzdevumiem un noslēguma darbu projektiem, piedāvājot studentiem meklēt un izstrādāt tehnoloģiskos risinājumus, kā Ieteikumus padarīt pieejamus ieinteresētajai auditorijai. Tādējādi nākotnē interaktīva tiešsaistes materiāla formātā tie var kalpot kā lietderīgs piemērs, padomu un iedvesmas avots daiļliteratūras tulkošanai sarežģītos deminutīvu konotācijas atveides gadījumos.

Ņemot vērā deminutīvu starpdisciplināro būtību, to var pētīt no dažādu zinātņu nozaru skatupunkta, piemēram, sociolingvistikā izpētes vērts ir deminutīvu lietojums dažādās sabiedrības grupās gan ikdienas, gan profesionālajā saziņā. Tulkojumzinātnē deminutīvu konotāciju atveide tulkojumos piedāvā plašas iespējas tālākiem pētījumiem. Piemēram, ņemot vērā augsto subjektivitātes pakāpi deminutīvu nozīmju un konotāciju uztverē, iespējams pētīt, kā izvēlētos tulkošanas risinājumus un valodas līdzekļu lietojumu ietekmē tulkošanas personība, profesionālā pieredze, izglītība un citi faktori. Neizsmeļams pētījuma objekts ir deminutīvu konotāciju atveide vairākos viena daiļdarba tulkojumos vienā mērķvalodā un vairākās mērķvalodās.

Tēzes

Promocijas darba aizstāvēšanai kā tēzes izvirzītas būtiskākās pētījumā gūtās atziņas.

1. Morfoloģiski atvasināts deminutīvs ir nozīmīga lingvistiska parādība latviešu valodā, un daiļdarbu autori deminutīvus bieži izmanto, lai paustu plašu un daudzpusīgu konotāciju gammu, nereti tajā ietverot arī kultūrspecifisku attieksmi un vērtības. Deminutīvā implicīti un eksplīcīti iekļautais vēstījums konkrētajā lietojuma kontekstā rada grūtības, tulkojot valodās, kurās deminutivitātes izteikšanai priekšroka tiek dota citiem valodas līdzekļiem, ne deminutīviem. Nozīme ir neatkarīga no valodas, un valoda ir tikai līdzeklis tās izteikšanai. No tā izriet, ka, **neskatoties uz valodu specifiku, kultūras atšķirībām un citiem faktoriem, latviešu deminutīvos ietvertās konotācijas ir iespējams pārnest angļu valodā, izmantojot atšķirīgus valodas līdzekļus, vienlaikus izsakot līdzvērtīgas semantiskās un pragmatiskās nozīmes un konotācijas.**
2. Gan latviešu, gan angļu valoda pieder indoeiropiešu valodu saimei, taču dominējošie deminutivitātes izteiksmes līdzekļi vēsturiskās attīstības, valodu tipa, tradīciju un dažādu citu faktoru dēļ tajās ir atšķirīgi – latviešu valodā priekšroka bieži tiek dota prototipiskajiem jeb morfoloģiski atvasinātajiem deminutīviem, angļu valodā – analītiskajiem līdzekļiem. **Latviešu rakstnieku prozas darbos konotācijas bieži tiek izteiktas tikai ar deminutīvu palīdzību, bet šo darbu tulkojumos angļu valodā tās bieži tiek zaudētas valodu, kultūru atšķirību un lietojuma tradīciju dēļ.**

3. Raugoties no tulkošanas prakses un tulkošanas prasmju un tehniku apguves viedokļa, latviešu deminutīvi ir kompleksa un sarežģīta parādība, kuras radīto grūtību risināšanai nepieciešams pieiet apzināti. **Izstrādājot atbalsta mehānismu, kas tulkošanas procesā palīdz pārvarēt ar valodu un kultūru specifiku un to atšķirībām saistītas grūtības, ir nepieciešams izmantot pakāpenisku pieeju, mērķtiecīgi apvienojot dažādu nozaru teorētiskās atziņas un praktiskās pētniecības metodes un instrumentus.** Starpdisciplināra pieeja, mērķtiecīgi aplūkojot kognitīvo pētījumu atziņas, deminutivitātes izteikšanai lietotos valodas līdzekļus dažādās valodās un iespējamās tulkošanas risinājumus, veido teorētisko bāzi praktiska atbalsta mehānisma jeb ieteikumu sagatavošanai. Savukārt, lai pārbaudītu šāda palīg līdzekļa praktisko izmantojamību un piemērotību mērķauditorijai, lietderīga ir tā izmēģināšana, apkopojot gan izmēģinājuma dalībnieku (kas ir potenciālās mērķauditorijas pārstāvji), gan nozares ekspertu viedokļus tā pilnveidei.

General Overview of the Doctoral Thesis

Introduction

The Latvian language is spoken by approximately 1.5 million people (cf. Latviešu valodas aģentūra⁶), and the literature written in Latvian is not accessible to a broader international audience without translation. A novel, story, or any other piece of literature is often translated to offer the reader an insight into the culture of the source language and its specifics, as well as to create an idea of the worldview of the speakers of that language. Therefore, recognition and appreciation of the Latvian literature outside Latvia, to a large extent, depends on the performance of translators – whether they are able to reproduce the qualities of the source text and its author’s style, culture-specific elements, worldview, and other specific and unique aspects that may be attractive to readers all over the world.

In Latvian, one of the linguistic phenomena that helps convey culture-specific information, thus reflecting the Latvian worldview (cf. Sīlis 2002; Sīlis 2019; Vulāne 2002; 2013), is the diminutive. The diminutive in Latvian is a morphological category (cf. Rūķe-Draviņa 1959; Saule-Sleina 1955; Vulāne 2013, etc.), and it is possible to express a diverse semantic and pragmatic spectrum with a wide range of diminutive suffixes (cf. Rūķe-Draviņa 1959: 167; Vulāne 2013: 222–223). The difficulty for translators lies in the fact that in English the diminutive is rather an onomasiological than morphological category (Schneider, Strubel-Burgdorf 2012: 15), and it is not possible to use equivalent diminutives to express the implied connotation of Latvian diminutives. A diminutive in a Latvian source text can often be the only marker that signals the speaker’s attitude toward a character, event, thing, or phenomenon. Translators of Latvian fiction often consider the diminutive as a challenge or a culture bump⁶ (cf., for example, interviews with translators Margita Gailītis (Rikše 2014) and Ieva Sentivani (Kaukule 2018)), as not only the message of the source text, but also the specificity of the genre, the reflection of the author’s style and other aspects should be transferred, and that is why it is important to find equivalent means of expression in the target language. Literal translation is often the first choice of novice translators, who try to use the same linguistic means as in the source language, but this approach can be rarely used for rendering the implicit connotations of the diminutive. Studying diminutives in English, Klaus P. Schneider suggests using the concept of *diminutivity*⁷ (Schneider 2003: 4), because in languages where there are not respective suffixes, emotional attitude, evaluation and nuances of meaning can be expressed with the help of other linguistic means (for more details, see Sub-chapter 1.3.2 of the Doctoral

⁶ In the literature of translation studies, for example, Ritva Leppihalme uses the term *culture bump* borrowed from intercultural communication when referring to cultural differences that hinder the process of communication between people of different cultural backgrounds (Leppihalme 1997, viii). This is discussed more in detail in Chapter 2.2 of the Doctoral Thesis.

⁷ The concept of *diminutivity* is also used in Latvian sources referred to in the Doctoral Thesis, e.g., the summary of Anna Vulāne’s presentation on the website of the Latvian Language Institute of the University of Latvia: “Diminutivity is closely linked to the emotive side and is actively used for expressing love and respect, contempt and even hatred, and it is based on the individual’s subjective assessment that follows from his/her attitude toward the object/the signified – it is valuable, significant, positively perceived or vice versa” (LU Latviešu valodas institūts.). In this sense, the term *diminutivity* has also been used in the Doctoral Thesis.

Thesis). The above reasons have suggested the choice of the **research object** of the Doctoral Thesis – diminutives in Latvian prose texts and corresponding morphological and lexical means to express diminutivity in English, which, by implementing an identical function, ensure equivalent semantics and connotation in the target text. The diminutive as a research object is interdisciplinary and can be analysed from the perspectives of several branches and sub-branches of science. For example, from an early age, when learning the mother tongue, a child also learns ways and means of expressing diminutivity, which can vary across languages, and this is also evidenced by contrasting Latvian and English. Understanding and awareness of the common and different aspects of languages and cultures play an important role in foreign language learning, intercultural communication, translation, and other fields. In the Doctoral Thesis, the diminutive is primarily analysed in the context of contrastive linguistics and translation studies, linking it with research findings in psychology, philosophy, psycholinguistics, and several other related fields.

The aim of the Doctoral Thesis is, firstly, to study and contrast Latvian diminutives and their English counterparts in the context of translation studies and, secondly, to develop guidelines for translators enabling them to apply the results of contrastive analysis in their translation skills acquisition and translation process, and for developing similar support tools to overcome challenges caused by language and cultural differences. Thus, the intention is to make the results of this contrastive analysis practically applicable, that is, to develop a support tool for translators by analysing what linguistic means and translation solutions are at their disposal for conveying connotations of Latvian source text diminutives into English.

Three **research questions** have been set forth to achieve the aim.

1. What are the similarities and differences between Latvian and English in expressing the meanings, connotations, and functions of diminutivity?
2. Which translation solutions can be applied to render meanings, connotations and functions implied by diminutives in Latvian source texts using the means of expressing diminutivity characteristic of the English language?
3. How to use the results of the English–Latvian contrastive analysis and the findings of the analysis of translation approaches and solutions offered by translation studies to overcome the challenges posed by the language and cultural differences of the source and target texts in the translation process and in the acquisition of translation skills and techniques?

The answers to the research questions have been used to develop *Guidelines for Transferring Connotations of Latvian Diminutives into English* (hereinafter referred to as the Guidelines), the methodology for the development and piloting of which can also be used to devise other practical support aids for translators.

To achieve the aim of the Doctoral Thesis, the following **tasks** have been set:

- to explore descriptions of diminutives in Latvian linguistic literature, including grammar and lexicography sources (linguistic dictionaries, explanatory dictionaries, etc.) in order to justify the role of diminutives in Latvian and emphasize the need to convey their connotations in translations of prose texts into English;

- to analyse the sources of linguistic literature by summarizing the linguistic means used to express diminutivity and connotations in English;
- to review translation approaches and solutions for rendering connotations of diminutives from Latvian into English;
- to summarize and analyse the linguistic means and translation solutions used by practising and future translators for rendering diminutive connotations of Latvian prose texts into English;
- to develop recommendations for rendering connotations of diminutives used in Latvian prose texts into English, based on the analysis of translation studies and linguistic literature, analysis of the linguistic means and translation solutions used by practising translators and future translators, as well as the analysis of the opinions of experts in the field of translation.

The transfer of meanings, connotations and functions of the diminutive can be considered a complex research issue (Mārtinsons et al. 2016: 51–52), because the objects are multiple and diverse, and solutions can be found in a creative process of interaction between the various elements involved. Therefore, the study combines both qualitative and quantitative **research methods and instruments**: descriptive analysis of the theoretical literature, contrastive and comparative qualitative and quantitative analysis of the excerpted language material, translation experiment, Think Aloud Protocols (TAP) and Dialogue Think Aloud Protocols (DTAP), questionnaires of participants of the translation experiment and experts of the field.

The **practical applicability** of the Doctoral Thesis is related to its **novelty**. For the first time, a detailed contrastive analysis of the Latvian morphologically derived diminutives and the morphological and analytical means of expressing equivalent connotations in English has been performed. The results of the contrastive analysis have been obtained from different levels of practice, that is, source texts have been contrasted with the target texts of future translators in the translation skill acquisition process and those of practising translators in professional practice. The results of the contrastive analysis, discussed from the perspective of translation studies, have provided an opportunity to develop a support material based on contrasting linguistic (semantic and pragmatic) phenomena and translation practice – the Guidelines for transferring into English connotations of purposefully used diminutives in Latvian source texts. The gradual development of these Guidelines can serve as an example of the methodology for developing support aids for the acquisition of translation skills and practical translation needs to convey phenomena of other languages and culture-specific items in translation.

Though already in 1972, James S. Holmes considered translator training and development of related support aids as part of applied translation studies (Holmes 2000 [1972]: 189), an increase in the number of studies examining these aspects has been observed in recent decades (Olalla-Soler et al. 2022: 21–22). It indicates the importance of these aspects in the development of translation studies and translation practice.

The volume of the Doctoral Thesis is 149 pages, and its **structure** comprises an Introduction, three parts with several chapters and sub-chapters, Conclusions, and 11 appendices. The Doctoral Thesis also contains 19 tables and three figures.

Summary of the Content of the Doctoral Thesis

Part 1 includes three chapters and focuses on the similarities and differences of diminutives, their meanings, connotations, and functions in Latvian and English. **Chapter 1.1** describes the relations between emotions and language and provides insight into how researchers from different fields of science, for example, linguists, philosophers, and psychologists, explain the verbalization of emotions across languages. References to the relationship and mutual interaction between language and the emotional world of people can be found already in the works of Wilhelm Humboldt, for example, in *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts* published in 1830–1835, where he writes that language is formed by speaking, and speaking is an expression of a thought or feeling (Humboldt 1999: 10). In the 20th century, this view is also reflected, for example, in psychological research, concluding that people reflect in language the things that are important to themselves (Malim, Birch 1998). However, the things that are close and important could not only be part of the rational but also the emotional world of a person. Anna Vulāne, studying the diminutives in Latvian folk songs, emphasizes that the things that are worth an emotional attitude are often expressed via a diminutive of a positive emotional and evaluative connotation (Vulāne 2002: 12). The modern diminutives have preserved the “ancient human code of ethics to live in harmony with oneself and the world, with reverence, love, respect for both the small and the big” (Vulāne 2002: 12), which “has been reflected in the derivative structure of lexemes” (ibid.: 12).

Leonid Perlovsky, referring to the brain research conducted around the turn of the millennium, states that children acquire language models, that is, words and phrases, from the surrounding language by the age of 5–7, and during the rest of their lives they determine the acquisition of cognitive models (Perlovsky 2009: 519). Language models have retained the wisdom, understanding, and perception of the world accumulated by generations. Diminutive morphology is one of the objects of research on language learning, because, in many languages, the diminutive production models are acquired as the first ones because of their pragmatic functions (Savickienė, Dressler 2007: 343). Vulāne (2007: 81) believes that they help develop positive emotions in children and encourage the creation of emotionality.

With the development of the idea of relations between language and thinking, it has had both supporters (for example, Piażé 2002) and deniers that such relations exist (for example, Chomsky 2006). In the Doctoral Thesis, studying the ways of conveying emotions and connotations expressed in Latvian by the derivative structures of lexemes, equivalent means of expression in English are sought. Translators are mediators that help readers to appreciate and enjoy pieces of literature created in another language and culture, so it is important to be aware that the same emotions and attitudes in different languages can be expressed differently – in a manner characteristic of the respective culture and language. Anna Wierzbicka (1992a: 3) believes that every meaning is transferable to another language, only the question is how big the role of cultural differences is. Together with her colleagues, she has created the universal human concepts and semantic primes (Wierzbicka 1992a; 1992b; 1997; 1999; 2011; Harkins, Wierzbicka 2001) like *me, good, bad, etc.*, by means of which it is possible to express the

meaning of the statement in a way understandable to everyone. The term used in literature for this set of universal concepts and principles is *natural semantic metalanguage* (Wierzbicka 1997; 1999; 2011, etc.), which is used to define and explore the concepts of emotions in psycholinguistics (for example, Levinson et al. 2007) as well as analysing conceptual metaphors used for expressing emotions in stylistics (for example, Kövecses 2003).

Chapter 1.2 aims to justify the essential place of the diminutive in Latvian and offers an overview of descriptions and explanations of denotative and connotative meanings of the diminutive, starting from the first 17th-century Latvian grammars up to the present day. The main conclusions of the analysis of the collected information are as follows:

- diminutives have been used in Latvian for centuries and appear already in the very first Latvian grammars and dictionaries published in the 17th century (for example, Adolphi 1685; Langius 1685 cyt. after Blese 1936);
- in the grammars of the 17th–18th centuries (for example, Stenders 1783), separate sections are devoted to diminutives and their formation in the entries on nouns. They are also mentioned in the descriptions of adjectives and adverbs;
- from Heinrich Hesselberg's *Lettische Sprachlehre* (1841) and August Bielenstein's *Handbuch der lettischen Sprache* (1863), diminutives are grouped by suffixes in the chapters on nouns (also adjectives and adverbs) (cf. Endzelīns 1922; 1951; MLLVG 1959; LVG 2013, etc.);
- the most comprehensive and complete explanation of the meanings of the diminutive can be found in Volume 3 of *Latviešu konversācijas vārdnīca* published in 1928–1929 and in *Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīca* published in 2007, where not only the diminution, but also the positive and negative emotional attitudes that can be expressed by diminutives are mentioned;
- grammar books published in the 20th and 21st centuries contain detailed information on diminutives in the chapters on word formation; diminutives are grouped by suffixes (cf. Endzelīns 1922; 1951; MLLVG 1959; LVG 2013, etc.).

Sub-chapter 1.3.1 describes the meanings and connotations of Latvian diminutives, based on the explanations and classifications of Velta Rūķe-Draviņa (1959) and Anna Vulāne (2002; 2007; 2013). Within Latvian linguistics, diminutives are mainly studied from the aspect of morphology and word formation (for example, Saule-Sleine 1955; MLLVG 1959; Kalme, Smiltņiece 2001; Vulāne 2013; Kalnača 2015; Kalnača, Lokmane 2021, etc.). The greatest contribution to the research of their meanings and connotations has been given by Rūķe-Draviņa (1953; 1959). In the study *Diminutive im Lettischen* (1959), listing more than 60 diminutive formants and their variants found in the standard language and dialects, 17 diminutive meanings and functions are described in detail, emphasizing that the true nuances are revealed in the context of their particular application (Rūķe-Draviņa 1959: 121). With the help of the diminutive, one can say that the named object is small, young (not adult), dear, small and dear, as well as express flattery, joy, liking, respect and reverence, regret, compassion, pity, contempt, humiliation, irony, to add greater intensity, to express exactness in time or space, etc. (ibid.: 127–158). Diminutives used to state objective facts (ibid.: 159) or to preserve the rhythm, etc. (ibid.: 165) are neutral in meaning, and accordingly these diminutive functions are not

essential in the context of understanding connotations. Vulāne (2002; 2007; 2011), having studied the use of the diminutive in Latvian folk songs and the development of child's emotional experience, has specified and expanded the list of meanings suggested by Rūķe-Draviņa. In folk songs, the diminutive often describes something that is worth an emotional attitude (Vulāne 2002: 12). In addition to the meanings mentioned by Rūķe-Draviņa, Vulāne emphasizes that with diminutives one can express a humorous attitude (ibid.: 12), add additional connotation of praise, appreciation, special favour (ibid.: 12; also Vulāne 2007: 85), to make language more modest, softer (Vulāne 2002: 12; also Vulāne 2007: 81; Vulāne 2013: 228), to nominate what is objectively superior to a person in order to gain a certain equality (Vulāne 2002: 12) and harmony (Vulāne 2007: 85 and 87). Rūķe-Draviņa has not singled out such a diminutive function, but in some contexts it can be partly attributed to diminutives connoting respect and reverence. Table 2 of the Doctoral Thesis (see Sub-chapter 1.3.1) includes the most common diminutive suffixes, briefly indicates their possible meanings and connotations, as well as includes comments that are relevant in the context of translation and may affect the understanding of the connotations and functions chosen by the author of the source text.

Sub-chapter 1.3.2 discusses the means of expressing connotations of diminutivity in English and is mainly based on the research performed by Schneider (2003; 2013). In linguistic literature, there is an opinion that diminutives do not exist in English or are very few, and diminutive suffixes are counterproductive (cf. Grandi 2011: 7). Schneider supports the view that the term *diminutive* has evolved within the framework of traditional grammar and is found in languages with morphology similar to that of classical Latin (Schneider 2003: 5; Schneider 2013: 137). Therefore, it is not meaningful to compare diminutives as a morphological category in synthetic languages and English, but all means of expression in a wider context of the structure of English as an analytical language shall be taken into account (Schneider 2003: 55–56). Derivation by suffixes is a prototypical process of diminutive formation, but it is not possible in languages without suffixes. Therefore, Schneider suggests using the concept of *diminutivity*, referring to quantification, qualification, modification, gradation, intensification, and evaluation, including aspects of size and attitude, appreciation and depreciation (ibid.: 4).

In modern English, there are 14 diminutive suffixes (ibid.: 79), most of which are rarely used, some only in dialects. The base word is almost always a noun, in very rare cases – an adjective. Personal names are the largest group from which diminutives are derived (ibid: 120). Although semantic differences exist between the base word and the derivative, it is not possible to determine them precisely outside the context of their application (ibid.: 122). In addition to the prototypical diminutive derivation with suffixes, for example, *-let*, (*droplet*, *booklet*), Schneider lists other morphological diminutive production methods and means in English, including derivation with prefixes, for example, *mini-*, *micro-*, (*mini-cruise*, *mini-team*, *micro-processor*, *micro-cosmos*) (Schneider 2003: 7), indicating that this applies only to technical terms (that are not considered to be diminutives in Latvian (cf., for example, Rūķe-Draviņa 1959: 159; Vulāne 2013: 227)). Diminutives for hypocorisms or expression of sincerity, tenderness can be made using reduplication, for example, *John-John*, *goody-goody*, rhyming reduplication, for example, *Annie-Pannie*, *Brinnie-Winnie*, *piggie-wiggie*. Depending on the

context, it is possible to imply irony, disrespect or similar attitudes. Truncation is often used to form diminutives of personal names, for example, *Elizabeth – Lizzie, Andrew – Andy*. It is also used to nominate close objects, things, and phenomena, expressing positive attitude, tenderness, for example, *bottom – bottie, football – footie*. Truncation is usually used in conjunction with suffixes *-ie/-y* (Schneider 2003: 9; 84–85).

In several studies, analysing the possibilities of conveying into English the meanings expressed by prototypical diminutives in the source language, for example, Spanish (Ruiz de Mendoza 1996), Czech (Chamonikolasová, Rambousek 2007), Slovenian (Sicherl 2013), Polish (Biały 2017), etc., analytical means of expression prevail – expressive adjectives, seldom adverbs. Also, Schneider (2003: 122) points out that the main alternative to prototypical diminutives is analytical means of diminutivity expression, since they reflect the essence of English as an analytical language (Schneider 2003: 123; also Naciscione 2010: 135–136). To denote small size, adjectives from the range of synonyms *small, little, tiny, wee*, etc. can be used, choosing the appropriate one in the particular context (Schneider 2003: 124–126; 135–136). Various modifiers or qualifying adjectives offer a wide range of possibilities for expressing connotations (Schneider 2003: 134–135), for example, to convey positive attitudes and evaluations, adjectives like *dear, sweet, lovely*, etc. can be used depending on the context. Negative attitude and evaluation can be connoted with *selfish, lousy, cheeky, sodding*, etc., empathy, pity, regret – *poor, pitiful, old*, etc., as well as these means can be combined, for example, *you cheeky devil* (ibid.: 134), *you smug, self-righteous little scientist* (ibid.: 135) to enhance the implied connotation.

The information summarised in Sub-chapters 1.3.1 and 1.3.2 is used for contrasting both languages in **Subchapter 1.3.3** using Daniel Jurafsky’s model of Universal Tendencies in the Semantics of the Diminutive and following Schneider’s opinion that by comparing the diminutives in different languages, they should be analysed from the perspective of onomasiology (Schneider 2003: 56). The model of Jurafsky (1993; 1996) summarizes the universal tendencies of diminutives as a semantic category in more than 60 languages, indicating links between meanings (see Figure 1 in Subchapter 1.3.3). The central axis of the model is formed by Wierzbicka’s view that the analysis of diminutives is based on the concepts of *small* and *child* (Jurafsky 1996: 537), from which the semantic and pragmatic meanings of diminutives are derived. The Doctoral Thesis singles out the semantic meanings, for example, *child/offspring, small, small type-of, related to* (Jurafsky 1996: 535–537) (see Table 3 in Subchapter 1.3.3) and the pragmatic meanings, for example, *affection, pets, intimacy, contempt* (Jurafsky 1996: 535–537) (see Table 4 in Subchapter 1.3.3), which coincides with the Latvian diminutive meanings listed by Rūķe-Draviņa (1959) and Vulāne (2002; 2013), as well as the possibilities for their transfer in translation using the means of expressing diminutivity in English as listed by Schneider (2003). Several nuances of diminutive meanings indicated by Rūķe-Draviņa (1959) and Vulāne (2002; 2013) are not mentioned in Jurafsky’s model, for example, *flattery, irony, respect, the connotation of reverence, praise, and special favour*.

Jurafsky points out that any of the semantic meanings in a particular situation can be accompanied by one or more pragmatic connotations (Jurafsky 1996: 535). Also, in the explanations of Latvian diminutives, the role of context is often indicated (for example, Rūķe-

Draviņa 1959: 121; Urbanoviča 2014: 147; Kalnača 2015: 253, etc.). Strict separation of semantic and pragmatic meanings is difficult, and, as concerns the transfer of the diminutive meaning in the translation of prose texts, the translator needs to understand the overall spectrum and nuances of the diminutive meaning when working with the particular text. This is not easy to achieve because, as Wierzbicka has pointed out, when developing the natural semantic metalanguage, it is difficult to formulate the complex semantic structure included in one suffix (Wierzbicka 1992a: 303). Jurafsky's model of the universal tendencies in the diminutive semantics and Wierzbicka's idea of the natural semantic metalanguage justify the idea that the same emotions and attitudes can be expressed in different languages by different linguistic means characteristic of the respective language and culture.

Part 2 considers the transfer of diminutive meanings and connotations from the perspective of translation studies. **Chapter 2.1** offers an insight into contrastive and quantitative analyses of the language material excerpted from English translations of Latvian prose texts included in three anthologies: *Bear's ears. An Anthology of Latvian Literature* (2003) (hereinafter referred to as *Bear's Ears*), *New Latvian Fiction. The review of Contemporary Fiction* (1998) (hereinafter referred to as *New Latvian Fiction*), and *Trafika Europe issue 3: Latvian Sojourn* (2015) (hereinafter referred to as *Latvian Sojourn*). Diminutives excerpted from the source texts and the corresponding segments of the target texts were entered into a *MS Excel* table, identifying their implied values in the context of the source text. As a result of the analysis, it was determined whether the meaning and connotations of a particular diminutive were fully or partially transferred into English (with the help of morphological or analytical means, paraphrasing and compensating the message with other means of expression) or lost in translation.

One of the common objectives of all three selected anthologies was to offer readers of the target texts insight into Latvian culture and worldview (cf. Ikstena 1998: 9; Zauberga 2003: 14; Singer 2015: I), but the conditions set by the publishers differed. The translators of the *New Latvian Fiction* had no strict norms, so each translator translated, for example, Latvian names, differently (Krieviņa 1998: 10). This also affected the transfer of nuances of diminutive meanings, for example, *Kārlītis* (Einfelds 1995) was replaced by its English counterpart *Charlie* (Einfelds 1998) and *Jānītis* (Repše 1999 [1992]) – by *Johny* (Repše 1998). In the context of the story *Stigmata* (Repše 1998), the replacement of the child's name *Jānītis* with the English diminutive *Johny* was successful, because the connotation of sincerity and affection toward the little boy was retained. *Charlie* for the diminutive of the name *Kārlītis* in the English translation of the story *Fate* (Einfelds 1998) helps reproduce the sincere attitude toward *Kārlītis/Charlie* as a young child at the beginning of the story and the ironic, even disdainful attitude toward him as an adult at the end of the story. Taking into account that the aim of this particular anthology was to offer readers insight into Latvian prose, but not into a broader context of history or culture (Dumbere 1998: 14), this solution was appropriate, because the diminutives of both Latvian and English names expressed an emotional attitude. Such a solution would not be appropriate for the translations included in *Bear's ears*, as they were intended to preserve the Latvian identity in the target texts (Zauberga 2003: 14). None of the analysed diminutives of the names in the texts of this anthology was replaced with an English

counterpart. They were replaced with the base form of the name or transcribed, for example, *Kārlēns* (Blaumanis 1955b [1900]) – *Kārlis* and *Kārlēns* (Blaumanis 2003b), which was also appropriate in case of diminution of a child’s name without additional nuances. In several cases, the diminutives of names were replaced by their base forms, adding an adjective, for example, *Matīss* (Blaumanis 1955a [1889]) – *little Matīss* (Blaumanis 2003a), and in one case the reduplication technique (cf. Schneider 2003: 9) was used when addressing a person emotionally: “Mīļo Kārlīt!” (Blaumanis 1955a [1889]: 76) – “My dear, dear Kārlis” (Blaumanis 2003a: 78). Rendering the diminutive through adjectives meaning *little*, for example, *little Matīss* (Blaumanis 2003a), only partly conveys the original connotations, as the diminutive of the source text helps evoke readers’ sympathy for the frail boy who has recently lost his father.

Although diminutive connotations are often lost in the translations included in all three analysed anthologies, the examples discussed in the Doctoral Thesis (see Chapter 2.1) demonstrate that analytical linguistic means offer translators vast opportunities to express diminutivity in English, while maintaining the implicit connotations of diminutives present in the source text. Being aware that the frequency of the linguistic means chosen in the translation of fiction does not matter significantly, as each work and each case of the diminutive meaning and connotation transfer must be considered individually, this study, nevertheless, provides a statistical summary to identify general trends (see Tables 5–7 in Chapter 2.1). The analysis of the excerpted data shows that:

- on average, at the word, sentence and paragraph levels, the connotations of the source text diminutives are lost in 60 % of the analysed cases;
- denotative smallness is often reproduced by translators using analytical means, for example, adjectives *small*, *little*, *tiny*, etc.;
- analytical means for transferring various emotional nuances and attitudes, for example, adjective *dear* before a noun, are used much less frequently than *small* or *little* for denoting the objective size;
- morphological diminutive means for transferring connotations are rarely used (only in cases where there is an English diminutive with an equivalent meaning, for example, *memmiņa* (Blaumanis 1955a [1889]) – *mummy* (Blaumanis 2003a) or *vecmāmiņa* (Mauriņa 1990 [1939]) – *granny* (Mauriņa 2003)). They are mainly used in cases of a personal name diminutive, choosing its English counterpart.

The results of the contrastive analysis of source and target texts carried out in the Doctoral Thesis are close to the studies of a similar nature on the transfer of meanings and connotations when translating from other languages (cf. Chamonikolasová, Rambousek 2007; Al-Ghazalli 2012, etc.) – denotative meanings are transferred into English, but connotations are often lost.

The analysed language material offers successful examples of meaning and connotation transfer, for example, the sincere address *brālīti* and *bērnīņ* (Repše 1999 [1992]: 228; 229) were respectively transferred with a warm address *little guy* and *sweetie* (Repše 1998: 138; 139), but the ironically used diminutive *putniņš* (Repše 1999 [1992]: 222) was translated as a phrase *what kind of bird* (Repše 1998: 132). Unfortunately, there are not many such examples in the analysed texts. The results of the analysis show that an aid, which summarizes the recommendations for the transfer of implicit diminutive connotations in English, would be

useful not only for future and novice translators, but also for practicing translators as a source of ideas and a reminder of the diverse range of linguistic means.

To develop an aid for translators, **Chapter 2.2** examines the results of the preceding analysis of the nuances of Latvian diminutive meanings and the means of expressing emotions and attitudes in English from the perspective of translation studies. Wierzbicka (1992a: 3) considers that “[..] if language is a tool for expressing meaning, then meaning, at least to some extent, must be independent of language and transferable from one language to another”. However, questions arise: to what extent can it be reproduced in another language, and what role is played by the differences between the cultures of the source and target texts? Theo Hermans describes the specificity of translation as a representation of a previously created discourse in another sign system (Hermans 1996: 12), where the systemic *otherness* of the source is unlikely to be completely eliminated. The diminutive can be considered one of the ways to express the Latvian *otherness* – a culture-specific perception of the world and attitude toward it that is rooted in folklore (Vulāne 2002: 12). The meaning, attitude and appreciation included in Latvian diminutives sometimes are challenging to transfer even into the related Lithuanian language (Kvašite 2012: 251). Zoltán Kövecses, studying the expression of emotions with the help of metaphors, has concluded that the connotative meanings, especially emotional meanings, are very different across cultures (Kövecses 2003: 10). The translator as a mediator between the text and its reader must be sufficiently familiar with the potential target audience with its common knowledge and the sense of the target language. To find the best translation option or solution, Christiane Nord (1991) considers it essential to analyse the functioning of the source text and the target text in the culture of the source language and the target language, respectively, which helps the translator understand which elements of the source text should be preserved and adapted to the target text. The choice between *domestication* and *foreignization* approaches (Venuti 2000 [1989]; 2008) depends on the type of text, the target audience, and the translation skopos (Vermeer 2000 [1989]: 227; 229).

The initiative for translating Latvian literature often comes from the Latvian side willing to tell their story and to introduce their culture (Zauberga 2004: 117), to create the image of Latvia and to promote its recognition (Veisbergs 2004: 23). It should be balanced with the tastes, reading habits, interests and requirements of the target audience, because experience shows that other nations more often accept translations with universal, mainstream plots and understandable problems (ibid.: 22).

In searching for the most appropriate approach and the means of the target language accordingly, one must understand the nuances of the meanings of the source text in a specific context, which is a complex task, because the interpretation of meaning depends on the linguistic and extralinguistic context, the experience of the recipient of information, background knowledge, sense of the language, and other factors (Morris 1938; Horn 2006; Munday 2010; Nītiņa et al. 2008 etc.). In the context of translation studies, Mona Baker (1992) and Jeremy Munday (2010) emphasize that the perception of the text depends on the expectations and experience of the addressee. The audiences of the source and target texts may differ, as it is the case, for example, with the tradition of using diminutives for the reader of the Latvian source text and the English target text. Analysing diminutives from the viewpoint of

linguistic pragmatics can help translators in their decision-making process, as it helps understanding the differences in the knowledge and experience of the source and target language users, including cultural experience, language use experience, and traditions. In English, diminutive meanings and connotations can be expressed using both analytical and morphological means of diminutive formation; thus, when identifying them, translators can choose the most appropriate means of the target language in a particular context, so that the translation evokes similar emotions and reactions as for the source text readers.

Chapter 2.3 analyses the suitability of Anthony Pym's typology of translation solutions for many languages (2016: 219–242) to transfer diminutive meanings and connotations, linking it to the range of linguistic means summarised by Schneider (2003) for expressing emotions and attitudes in English. Pym's typology is one of the most comprehensive classifications of translation approaches, methods, strategies and other techniques that translators can use in the translation process and translator trainers – in the teaching process. It summarises a number of previous classifications of translation approaches and techniques (cf. Vinay, Darbelnet, 2000 [1958]; Chesterman, 1997 etc.), presenting and interpreting them in a convenient form for practicing translators.

The results of the student translation experiment carried out within the present research (see Chapter 3.1; Veidenberga 2020) and the previous studies of translations of practicing translators (see Chapter 2.1; Veidenberga 2014a; Veidenberga 2014b) show that in the case of diminutives translators can use the translation solutions offered by Pym's typology. For example, *Copying* solutions allow copying the pronunciation of the source language word, its morphological structure, spelling, etc. into the target language, for example, using diminutives derived with suffixes, if appropriate in the particular context. The types of translation solutions recommended in the *Expression Change* category (Pym 2016: 223–231) can be widely applied in case of diminutives and offer to transfer not only overtly presented information, but also covertly expressed connotations and nuances. They allow translators to consider the same thing from a different angle when applying *Perspective Change*, *Changing Semantic Focus*, or *Density Change*. The analysis of the language material shows that these translation solutions are used in practice for transferring diminutive meanings, for example, with the help of *Explicitation*, verbalizing the matching nuanced meaning of the diminutive (*spilventiņi* – *soft pillows*, *sieviņa* – *my dear wife*); expressing, for example, contempt with an idiom or expression corresponding to the target culture and language (that is, *Cultural correspondence*) (for example, *Profesorīte atradusies* – *Aren't we Little Miss Professor*); with the help of *Compensation* the lost nuance in one part of a sentence or paragraph is replaced in another place in the text, for example, by restructuring a sentence, using the Past instead of the Present Tense of the verb, or the Continuous Tense instead of the Simple Tense, etc. (see the analysis of the target texts of translation experiments in Chapters 3.1 and 3.2).

To convey connotations of the diminutive, translators can also use *Cultural correspondence* by choosing formulations that are close and familiar to readers of the target language. Depending on the specifics of the respective text and the purpose of the translation, diminutives of Latvian personal names can be replaced with their truncated counterparts in English (*Paulītis*

– *Pauly, Kārlēns – Charlie*, etc.); a matching phrase or expression in the target language can be used (*vēl brītiņu – just a moment, in a jiffy* etc.).

Pym's classification of translation solutions offers a wide range of possibilities for various practical translation situations and allows the use of different linguistic means to reproduce a bouquet of nuances of meanings expressed in the Latvian source text with the help of diminutives. There is not one ideal solution for all situations, and in case of conveying the denotative meanings and connotations of a specific diminutive, the chosen translation solution and linguistic means depend on the genre and type of the text, the translation skopos and target audience, the author's style and intention, the context of use, as well as the translator's sense of the language, experience, and many other factors.

The three chapters of **Part 3** of the Doctoral Thesis reflect the step-by-step process of developing, piloting, and revising a practical support material, using the *Guidelines for Transferring Connotations of Latvian Diminutives into English* as an example. The Guidelines have been developed based on the analysis of the linguistic and translation theory sources reflected in Parts 1 and 2 of the Doctoral Thesis and the results of the contrastive analysis of translations of the published Latvian prose texts in English (see Chapter 2.1).

Given that the research addresses a complex issue (Mārtinsone et al. 2016: 51–52), a mixed research design has been chosen (ibid.: 194, referring to Creswell et al. 2003; also Tracy 2020: 5). Qualitative research methods and instruments (student (future translators) translation experiment, TAPs and DTAPs, post-translation questionnaires, comparative and comparative analysis of the obtained data, and expert survey) have been selected as the main ones, combining them with quantitative methods (processing coded source and target text data and obtaining quantitative indicators for identifying general trends). To assess the usefulness of the devised Guidelines, a quasi-experiment (Mārtinsone, et al. 2016: 127–128) has been chosen, as it allows identifying the effect on the translation as an end product when changing one or more factors under controlled conditions with different groups (control and experimental) of a similar composition (Williams, Chesterman 2014: 63–64).

Translation experiments for students have been developed by borrowing the idea from a similar experiment conducted by Schneider (2015). In that study, participants in pairs translated several sentences, recorded their discussions, so that their dialogues could be analysed, finding out whether and how the nuances of meanings expressed with the help of diminutives were perceived. When organising two translation experiments, the main variable has been individual work and recording individual TAP during Experiment 1, and pair work and recording DTAP during Experiment 2. The participants of Experiment 1 (or the control group) have worked individually to bring the experimental conditions as close to the actual translator's work as possible, and have not been informed that the research object is the linguistic means and translation solutions used by them to render the meanings and connotation of the source text diminutives in order to perceive the text as a whole (see data analysis and results in **Chapter 3.1**). Experiment 2 has focused not only on the translation solutions and linguistic means chosen by the future translators, but also on the usefulness of the Guidelines, fostering students' creativity and encouraging them to look for different ways of transferring nuances of the source text diminutives into English (see **Chapter 3.2**; Veidenberga 2023). Several studies

(cf. Kussmaul, Tirkkonen-Condit 1995; Bouziane 2015; also Schneider 2015, etc.) have shown that the monologue TAP is not so natural, because many translators do not speak and do not verbalise their thoughts during the translation process. In turn, dialogues and work in pairs or small groups, recording DTAPs, encourage offering their own suggestions and listening to their colleagues' proposals, which improve the quality of the end product.

Participants of the experiments have been asked to read the fairy tale *Bendes meitiņa* (*Hangman's Daughter*) (Skalbe 1979 [1913]) and one chapter from the novel *Gaiļu kalna ēnā* (*In the Shadow of the Rooster Hill*) (Zebris 2014), to translate five paragraphs into English, recording their TAPs and DTAPs during translation. There have been 19 cases of diminutive use in the source texts.

According to the findings of the analysis of theoretical literature and following Schneider's experiment as a model (cf. Schneider 2015), a detailed instruction or translation task has been developed for students, describing the step-by-step procedure, preparing a questionnaire for creating the profile of experiment participants and obtaining post-translation feedback (see Appendices 2 and 5). Potential participants of experiments, that is, students of two university translation study programmes have been addressed using e-mail and translation practice classes. Participants have been informed that participation in the experiment is voluntary and anonymous, and data will be used for research purposes only and processed in an aggregated form.

Fifteen future translators from English – Latvian – English translation programmes participated in each experiment. In Experiment 1, which took place in spring 2019 (see Chapter 3.1; Veidenberga 2020), they were full-time and part-time students in Years 1–5 (10 women and five men). The native language of all participants was Latvian, and none of them had any experience in translating literary texts outside the study programme. The participants of Experiment 2 were full-time students in Year 4 (eight women and seven men). Fourteen participants had Latvian as their native language, and one had Russian. Two students had previously translated some fiction or audio-visual texts outside their university programme. Experiment 2 took place in autumn 2022 remotely on the *Teams* platform, and students voluntarily split into seven virtual breakout rooms.

After receiving the experiment data (target texts, TAP and DTAP, completed questionnaires and answers to the questions of the post-translation questionnaire), a code has been assigned to each translation fragment and each participant (in Experiment 2 – a pair or group). In Experiment 1, 74 translated fragments and 283 counterparts of the target texts have been received⁸; in Experiment 2 – 35 and 133 from seven pairs/groups, respectively. Contrasting the source and target texts, colour codes have been used to mark the cases of the source text diminutives and their target text counterparts, noting, where the nuances of diminutive meanings are lost, where analytical and morphological linguistic means are used to transfer the implied values. The translation solutions (Pym 2016: 220) used by the students have been identified at the level of the whole translated fragment (paragraph), noting also the places where

⁸ 19 cases of diminutive use x 15 translations of the experiment participants = 285 - 2 cases for a student who did not translate one paragraph.

an adjective, another word class, or a stylistically marked phrase is added elsewhere in the text to compensate for the loss of some nuances of diminutive connotations. Various online English–English dictionaries, such as *Oxford Dictionary*^e, *Marriam-Webster Dictionary*^e, *Collins English Dictionary*^e, etc. have been used to analyse the lexical choices made by the students.

Table 1 provides a summary of the lexical and morphological means and compensation instruments used by the participants of both experiments, as well as the percentage of cases where nuances of diminutive meanings are lost.

Table 1

Linguistic Means Used by the Participants of Two Translation Experiments to Transfer Connotations of Source Text Diminutives. Summary

Linguistic means	Experiment 1 (% , approx.)	Experiment 2 (% , approx.)
	283 cases analysed individual work not instructed to pay special attention to diminutives	133 cases analysed cooperation instructed to use the Guidelines
Lexical means	~27 %	~54 %
Morphological means	~11 %	~14 %
Combined means, incl. compensation in other places in the text	~5 %	~15 %
Lost	~60 %	~16.5 %

Taking into account the variables, the comparison of quantitative indicators of both experiments should not be generalised, but only considered as evidence that (a) in the translation process it is possible to find different linguistic means and translation solutions for rendering Latvian source text diminutive connotations into English, and (b) translators, especially future and novice translators, need some encouragement, for example, in the form of some advice or recommendations, to trigger their creativity and freedom of thought. Not all translation solutions of the experiment participants have been perfect, and there have been also some misconceptions and errors, but the discussions during Experiment 2 and answers to the post-translation questionnaire indicate that the Guidelines have served as a source of inspiration. Data from both experiments show that participants have perceived various nuances of the connotations of the source text diminutives, including sincerity, tenderness, pity, disdainful attitude and even a range of mixed emotions. The target texts and quantitative results of Experiment 2 show that the participants have used the advice given by the Guidelines and applied a wide range of linguistic means in English, as summarised by Schneider (cf. 2003: 7–15) to express meanings and nuances of the diminutive as an onomasiological category, including using rhyme and repetition, for example, *gravy-grave* (MT R7 KS1⁹), collocations, for example, *Baby Pauls* (MT R2 OZ1), truncation, for example, *Paully* (MT R6 OZ1), emotionally marked or expressive adjectives, for example, *fluffy pillows* (MT R1 KS2), *the*

⁹ Hereinafter – abbreviations used for coding the experiment data: AT – avotteksts (Latvian for *source text*); MT – mērķteksts (Latvian for *target text*); R + number – pair/group code as per Zoom breakout room number; KS – Kārlis Skalbe; OZ – Osvalds Zebris, etc. (see Appendix 6).

dainty daughter (MT R3 KS2), *a loving green mommy* (MT R3 KS2). If the results of Experiment 1 are very close to the results of the experiments of Schneider (cf. 2015: 483–484) and Sīlis (cf. 2002: 112–113) conducted with future translators, then the results of Experiment 2 give a completely different picture – only in about 16.5 % of the source text diminutive instances, their nuances have been lost in translation (see Table 1). These have been mainly cases when, for example, the translation purposefully preserves the diminutive of the Latvian name *Paulītis* in order not to destroy the coherence of the text, because there are two other Latvian names in the respective fragment – Laimdota and Imants (AT OZ2). Also, in several translations of the fragment AT KS2 that is saturated with diminutives, the experiment participants have not used any additional means to transfer the connotation of the source text diminutive *spilventiņi*, focusing on rendering the message contained in other diminutives of this fragment. In general, the participants of Experiment 2 have not considered literal translation as their first choice, but sought more creative translation solutions, for example, paraphrasing, reformulating, and compensating for lost nuances in other places of the text.

In the post-translation questionnaire, the participants in Experiment 2, admitting that diminutives cause difficulties, have positively evaluated the conciseness of the Guidelines, that is, the suggestion to compensate for the lost nuances in another place of the text and to restructure sentences. Tips on adding prefixes or using adjectives, expressive synonyms and replacing one part of speech with another have been praised as useful. Students recommended the following: to introduce a separate section on coining new diminutives, if the context requires; to consider in more detail the alternatives and examples of complex cases where a morphologically derived diminutive cannot be found in the target language; to list the existing diminutives of the English language, as well as to add more examples to problematic, context-related diminutives.

Students' feedback on the Guidelines has been used to prepare the questionnaire for experts in the field of translation, the results of which are analysed in **Chapter 3.3**. The questionnaire has been administered using the *Google* online survey tool, thus ensuring that the answers given by the experts are available in an aggregated form, while guaranteeing their anonymity. An invitation outlining the expected contribution has been sent to eight members of academic staff from three higher education institutions in Latvia involved in the training of future translators. After obtaining their consent, the survey participants have received the draft Guidelines and a link to the online questionnaire. Five completed questionnaires have been received. Each translation field expert has been assigned a code from E1 to E5 in the order of submission of their replies. Following a suggestion by one expert (E3), the expert group has been expanded to include professional translators as a control group to improve the quality and value of the Guidelines, piloting the recommendations and receiving feedback (Appendix 8). The translation task of the student experiment has been adjusted to the purpose of clarifying the opinion of practitioners on the usefulness of the Guidelines in the translation process, and supplemented with the questionnaire of translation field experts as a post-translation survey. When communicating with a publisher's representative and the former students working as literary translators, four practicing translators have been addressed, three of whom have agreed to participate in the translation experiment (codes assigned for data processing: T1–T3 in the

order of submission of replies). One translator has a professional Bachelor's degree in translation; the training of two other participants is related to philology, linguistics, and cultural studies. The respondents' experience in translation, including literary translation, varies from 12 to 20 years and more. The target texts of practitioners have not been analysed in the Doctoral Thesis, as the purpose has been to pilot the usefulness of the Guidelines in the translation process and receive feedback from the branch professionals. All three practicing translators have highly appreciated the usefulness of recommendations in the translation process.

Analysing the results of the translation experiments, together with the opinions, feedback, and proposals of their participants and experts in the field of translation, and trying to find a balance between making the Guidelines practical, concise, easy-to-use in the translation process while also as informative as possible in demonstrating diverse possibilities and acknowledging the dependence of diminutive meanings and nuances on the particular context, the subjectivity of the perception and interpretation of the author, translator and reader, in the course of revision the draft Guidelines have been:

- edited, emphasising the dependence of the nuances of diminutive meaning on the genre, type and context of the text, more precisely formulating the message that it is not always mandatory to transfer a diminutive in the target text, if it is used in the source text, for example, for the purpose of preserving the rhythm;
- supplemented by adding several examples to each section;
- transformed into a two-stage table (see Appendix 11), where the draft Guidelines form the basis, followed by a section of additional information allowing for the gradual inclusion of specific examples and explanations relevant to particular text types, genres, or contexts.

A detailed process of developing and revising the Guidelines is presented in the table in Appendix 9. The methodology for developing an aid for translation skill acquisition and translation practice is schematically presented in Appendix 10, and the final version of the *Guidelines for Transferring Connotations of Latvian Diminutives into English* is provided in Appendix 11.

Conclusion and Findings

The research topic of the Doctoral Thesis is complex and interdisciplinary, since the ways of expressing diminutivity in different languages can be studied not only from the perspective of comparative and contrastive linguistics, but also by applying findings of cognitive research in other fields. This topic is particularly relevant in translation studies as many issues remain unresolved, such as overcoming difficulties caused by linguistic and cultural differences between the source and target texts in literary translation, taking into account the specifics of the genre and style of the particular work and other influencing factors.

The present research is based on contrasting the Latvian and English languages to find an **answer to Research Question 1**, that is, to identify similarities and differences in expressing the meanings, connotations, and functions of diminutivity in both languages. The given insight into the relations between language and thinking shows that positive and negative emotions,

subjective and objective evaluation in different languages can be expressed with the help of different linguistic means. Although the two languages compared in this study belong to the Indo-European family of languages, the dominant means of expressing diminutivity differ – in Latvian, they are morphologically derived diminutives; in English, analytical means.

The study of the term *diminutive* and explanations of its meanings in historical and contemporary Latvian lexicographic sources and grammars shows the significant role of a morphologically derived diminutive as a means of expressing diverse emotions, feelings and attitudes in Latvian. English lexicographic sources explain denotative meanings and connotations of a morphologically derived diminutive similarly to the Latvian sources, but in linguistic literature it is analysed as an onomasiological phenomenon, offering a variety of lexical means for expressing diminutivity.

The issue of diminutivity as a culture-specific phenomenon has been identified in linguistic research, as evidenced by the studies by, among others, Wierzbicka (1997; 1999; 2011), Schneider (2003; 2013), Vulāne (2007; 2011), Rafael Martin Calvo (2020; 2022), as well as by Jurafsky's (1996) model of the universal tendencies in the semantics of the diminutive and other sources of linguistic literature. The findings gained during the research on the diminutive in the comparative and contrastive aspects of languages are linked to research in translation studies and can be used in the translation process and during translation skill acquisition. Due to differences in the languages and cultures of the source and target texts, the implied nuances of connotations and attitudes contained in diminutives are often lost in translation. The analysis of the literature sources used in the Doctoral Thesis shows that the choice of a translation approach at the whole text level and the use of a specific translation solution at the level of a word, collocation, sentence or paragraph depend on many factors, such as the purpose of the translation, the intended target audience, the genre of the text, author's style, context, etc. English readers have access to a wide range of literature; therefore, translations of Latvian literature can attract the interest of this demanding target audience only if the common themes that are familiar to them and the values that are important to the Latvian nation and culture, attitudes to things and phenomena, and other aspects are presented in a way that they understand, that is, using appropriate linguistic means of expression.

In both English and Latvian, it is very difficult to draw a strict line between semantic and pragmatic meanings, because their perception is closely related to the respective context. The analysis of the literature in the field of translation studies, combined with contrastive analysis of the English and Latvian languages, has contributed to answering **Research Question 2** regarding translation solutions that can be used to render meanings, connotations and functions conveyed by diminutives in Latvian source texts through the means of expressing diminutivity characteristic of the English language. The types of translation solutions classified by Pym, such as Expression Change (Changing Perspective, Semantic Focus), Density Change (Explication), Cultural Correspondence or Compensation, etc., offer translators a wide range of possibilities for employing various linguistic means to convey into English the nuances, connotations, emotions, and attitudes contained in Latvian source text diminutives.

The analysis of rendering connotations of diminutives in the published English translations of Latvian prose texts, comparing them with source texts, confirms the findings of the analysis

of linguistic literature that the analytical means are mainly used to express diminutivity in English. The comparison of source texts and target texts also demonstrates that on average 60 % of Latvian diminutive connotations have not been transferred in translation. This confirms the previously expressed assumption that there is a necessity for a targeted approach to overcoming linguistic and culture-specific differences in translation, trying to find ways how the results of the contrastive analysis from the point of view of translation studies can be applied to the development of aids for translation skill acquisition and translation practice. The results of the theoretical analysis presented in Parts 1 and 2 of the Doctoral Thesis and the gained findings form the theoretical background for the development of such practical support material. By comparing and analysing the linguistic means in English and the translation solutions available to translators for transferring connotations of Latvian source text diminutives into English, the *Guidelines for Transferring Connotations of Latvian Diminutives into English* have been developed. The development process and the final result of the Guidelines provide an **answer to Research Question 3** regarding practical application of the results of the Latvian–English contrastive analysis – the developed Guidelines can be used both as a practical support tool in the translation process and as an aid during translation skill acquisition, and it can also serve as a methodological model for the development of practical support tools. The development of the Guidelines within the present Doctoral Thesis has been a gradual process, as each subsequent step has been informed by the results and findings obtained in previous steps. The development methodology is schematically presented in a table in Appendix 10.

The results of the student experiment piloting the draft Guidelines have demonstrated their usefulness, because, in comparison with the results of Experiment 1, where the meanings of the source text diminutives have been lost in about 60 % of the cases, in Experiment 2, they have not been conveyed only in about 16.5 % of cases. In Experiment 1, future translators have tried to replace Latvian diminutives with English diminutives or used the base word without attempting to find other solutions, thus losing connotations. The participants of Experiment 2, discussing and referring to the Guidelines, have used more creative ways by reformulating, paraphrasing, or compensating for the loss of indirectly conveyed nuances in other places in the text. The results of this experiment demonstrate that with a targeted approach to a problem it is possible to change the end result of translation. This indicates that translators need a support mechanism in the form of guidelines or similar aids, as evidenced by the experiment participants in their post-translation feedback.

The survey of experts in the field of translation has been created on the basis of the data analysis results from the translation experiments. By collecting feedback from the field experts and comparing it with the data analysis results from the pilot experiment, the structure of the Guidelines has been changed. In the final version, the Guidelines, initially intended as a concise support material or a short summary of linguistic means and translation solutions of one page, have remained as the foundation. Links to explanatory notes, examples, or additional information included on page 2 have been added to each recommendation section.

The gradual process of developing the Guidelines shows that the inclusion of language-related and translation-related knowledge is not enough to create this kind of a support material.

Although the draft Guidelines clearly assisted the future translators in rendering the meanings and connotations of Latvian diminutives into English, feedback from the experiment participants and communication with experts in the field have provided an important contribution to their improvement, achieving a more precise wording of advice, including a more diverse range of examples, etc. This has been made possible thanks to a gradual approach to the development of the Guidelines.

In the process of further development of the Guidelines, they will be placed online as an interactive material where translator trainers and practicing translators can add examples of specific text types, genres or contexts, or comments. At the time of submission of the Doctoral Thesis, student internship assignments and suggestions for applied projects are under development in cooperation with the teaching staff of IT study programme at the university X to offer students a chance to develop technical solutions for making the Guidelines available to the target audience. Thus, in the future, in an interactive online material format, they can serve as a useful source of examples, advice and inspiration for literary translators in challenging situations of rendering connotations of diminutives.

The Guidelines for novice translators have been developed for overcoming only one translation challenge – rendering connotations of diminutives. The methodology used in their gradual development, piloting, and revision, combining contrastive analysis, findings in translation studies, translation experiment, survey of its participants, and experts in the field, can also serve as a model for developing other support materials for translation practice and translation skill acquisition.

In view of the interdisciplinary nature of the diminutive, it can be studied from the perspectives of various scientific fields; for example, future research could investigate the use of diminutives in various social groups in their everyday and professional communication. The transfer of diminutive connotations offers vast research opportunities in translation studies, for example, the impact of the translator's personality, professional experience, training, and other factors on the choice of language means and translation solutions, as the level of subjectivity in perceiving the meanings and connotations implied by diminutives is very high. An endless source for research is the transfer of diminutives in several translations of a single literary work into the same language or different languages.

Thesis Statements

The key findings of the research have been put forward as thesis statements for the defence of the Doctoral Thesis:

1. Morphologically derived diminutive is an important linguistic phenomenon in Latvian, and writers often use diminutives to express a wide and diverse range of connotations, often including culture-specific attitudes and values. The implicit and explicit message of a diminutive in a particular context makes it difficult to translate into languages where other linguistic means, not diminutives, are preferred to express diminutivity. The meaning is independent of language, and language is only a tool for expressing it. Thus, **despite the specifics of languages, cultural differences and**

other factors, the connotations implied by Latvian diminutives can be rendered into English using different linguistic means, simultaneously expressing equivalent semantic and pragmatic meanings and connotations.

2. Both Latvian and English belong to the Indo-European family of languages, but the dominant means of expressing diminutivity are different due to historical development, language type, traditions, and various other factors – in Latvian, preference is often given to prototypical or morphologically derived diminutives; in English, analytical means are used. **In Latvian prose texts, connotations are often expressed only with the help of diminutives, but in their English translations, they are frequently lost due to differences between languages and cultures and language traditions.**
3. From the point of view of translation practice and translation skill acquisition, the Latvian diminutive is a complex phenomenon, which requires a focused approach to solve the challenges it causes. **By developing a support mechanism that helps overcome the specifics of languages and cultures and difficulties related to their differences in the translation process, it is necessary to use a step-by-step approach, purposefully combining theoretical knowledge with practical research methods and instruments from different fields.** An interdisciplinary approach, focusing on cognitive research findings, the linguistic means used to express diminutivity across languages, and possible translation solutions, provides a theoretical background for developing a practical support mechanism or guidelines. In turn, piloting such guidelines to verify their practical use and suitability for the target audience is useful to obtain opinions of both the experiment participants (who are potential target audience representatives) and the experts in the field for their improvement.

Promocijas darba aprobācija/ Approbation of the Doctoral Thesis

Promocijas darba pētījums aprobēts 25 referātos starptautiskās starpdisciplinārās un specializētās zinātniskās konferencēs/ The research conducted within the Doctoral Thesis has been approbated in 25 reports at international interdisciplinary and specialised scientific conferences.

1. “Ieteikumi tulkotājiem deminutīvu konotāciju atveidei tulkojumos angļu valodā: piemēru apkopošanas, analīzes un atlases process” 30. starptautiskā zinātniskā konferencē “Vārds un tā pētīšanas aspekti” RTU Liepājas akadēmijā, Liepājā, Latvijā, 2025. gada 27.–28. novembrī.
2. “Transfer of Emotional Connotations of Diminutives: Two English Translations of *Raudup's Widow* by Rūdolfs Blaumanis” starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Vairāk nekā vārdi: (starp)lingvālie aspekti praktiskā kontekstā” Ventspils Augstskolā 2025. gada 9.–10. oktobrī.
3. “The Role of Combining Theoretical and Practical Research Methods and Instruments in the Process of Developing Support Tools for Translators” starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities” (etECH2025) Ekonomikas un kultūras augstskolā 2025. gada 24.–25. aprīlī.
4. “Ieteikumu izstrāde latviešu deminutīvu emocionālo nozīmes nianšu atveidei tulkojumos angļu valodā” 29. starptautiskā zinātniskā konferencē “Vārds un tā pētīšanas aspekti” RTU Liepājas akadēmijā, Liepājā, 2024. gada 28.–29. novembrī.
5. “Guidelines for Overcoming Challenges Caused by Diminutives in Latvian Source Texts: Opinions of Novice Translators and Field Experts” 9. starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Linguistic, Educational, and Intercultural Research 2024” Viļņas Universitātē, Lietuvā, 2024. gada 7.–8. novembrī.
6. “Use of Various Feedback Collection Methods for Developing Guidelines for Novice Translators” 7. starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities” (etECH2023) Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2023. gada 19.–21. aprīlī.
7. “Transferring Implied Values of the Latvian Source Text Diminutives into English: Piloting Translation Guidelines with Novice Translators” Ventspils Augstskolas starptautiskajā starpdisciplinārajā zinātniskajā konferencē “Linguistic Diversity, Terminology and Statistics” tiešsaistē 2022. gada 3.–4. novembrī.
8. “Dialogue Protocols and Post-Translation Questionnaires: Instruments for Getting Feedback from Students When Piloting New Translation Guidelines” 6. starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities” (etECH2022) Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2022. gada 20.–22. aprīlī.
9. “Emotional Connotations Implied by Latvian Diminutives in Literary Texts and Their Transfer into English: Solutions Chosen by Novice Translators” 2. starptautiskajā starpdisciplinārajā konferencē “Bridging Languages and Cultures II” Ventspils Augstskolā, Ventspilī, Latvijā, 2019. gada 12.–13. septembrī.

10. "Transfer of Emotional Connotations Expressed by Latvian Diminutives: Perspective of Translation Students" 3. starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities" (etECH2019) Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2019. gada 25.–26. aprīlī.
11. "Emotional Connotations in a Literary Text: Source Text and Target Text Reader Perception" 1. starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Emerging Trends in Economics, Culture and Humanities" (etECH2017) Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2017. gada 27.–28. aprīlī.
12. "Deminutīvi kā līdzeklis pasaules uztveres un emociju izpausmei valodā" Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes Starptautiskajā zinātniskajā konferencē "XXVI Zinātniskie lasījumi" Daugavpils Universitātē, Daugavpilī, Latvijā, 2016. gada 28.–29. janvārī.
13. "Transfer of the Meanings and Connotations of the Diminutive in the English Translations of Latvian Prose Texts: *Trafika Europe* issue 3: *Latvian Sojourn*" Šauļu Universitātes Humanitārās fakultātes Lietuviešu valodniecības un komunikācijas katedras un Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta 20. starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Teksts: lingvistika un poētika 20" Šauļu Universitātē, Šauļos, Lietuvā, 2015. gada 11. decembrī.
14. "Deminutīva skaidrojums latviešu gramatikas grāmatās" 20. starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Vārds un tā pētīšanas aspekti" Liepājas Universitātē, Liepājā, Latvijā, 2015. gada 3.–4. decembrī.
15. "Transferring the Connotations of Latvian Diminutives for English-speaking Readership: Nora Ikstena's *Naģe* Translated by Margita Gailītis" Asociācijas Kanādas studijām Latvijā un Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Lietišķās valodniecības centra starptautiskajā konferencē "Canada Among Nations: What's In A Name?" Latvijas Universitātē, Rīgā, Latvijā, 2015. gada 9. oktobrī.
16. "Application of Ritva Leppihalme's Translation Strategies for Allusions to Transfer the Function and Meaning of Latvian Diminutives in Literary Text Translations: Pros and Cons" Klaipēdas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Semantics and Structure of Linguistic Units" Klaipēdas Universitātē, Klaipēdā, Lietuvā, 2015. gada 12.–13. jūnijā.
17. "Connotations Expressed by Diminutives in Translations: Bear's Ears. An Anthology of Latvian Literature". Ekonomikas un kultūras augstskolas starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Kopīgas vērtības radīšana zināšanu sabiedrībā: pieredze, inovācijas un pēctecība" Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2015. gada 16.–17. aprīlī.
18. "Deminutīvu emotīvās konotācijas avottekstos un to pārnese mērķtekstos: datu apstrāde un analīze ar MS Excel palīdzību" Ekonomikas un kultūras augstskolas 4. starptautiskās zinātniskās konferences "Pārmaiņas un iespējas: pētot sasaisti starp teoriju un praksi" sekcijā "Pārmaiņas un iespējas: pētot sasaisti starp teoriju un praksi tulkošanā" Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2014. gada 10.–11. aprīlī.
19. "Researching the Transfer of the Meaning Conveyed by the Diminutive: Problem Issues" Lēvenes Katoļu Universitātes Tulkojumzinātnes pētniecības centra CETRA

- doktorantūras vasaras skolā noslēguma konferencē Lēvenē, Beļģijā, 2013. gada 27. augustā.
20. “Daniel Jurafsky’s Universal Structure for the Semantics of the Diminutive and Latvian Diminutives: Understanding the Meaning Conveyed by the Diminutive in a Particular Context” Klaipēdas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Semantics and Structure of Linguistic Units” Klaipēdas Universitātē, Klaipēdā, Lietuvā, 2013. gada 14. jūnijā.
 21. “Deminutīvu emotīvās konotācijas atveide latviešu prozas tulkojumos angļu valodā lingvistiskās pragmatikas skatījumā” Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes 2. starptautiskajā jauno lingvistu konferencē “Via Scientiarium” Liepājas Universitātē, Liepājā, Latvijā, 2013. gada 11.–12. aprīlī.
 22. “Termins “deminutīvs” latviešu vārdnīcās un tā nozīmes skaidrojums citu valodu vārdnīcās”, 17. starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Vārds un tā pētīšanas aspekti” Liepājas Universitātē, Liepājā, Latvijā, 2012. gada 29.–30. novembrī.
 23. “Deminutīvu paustās nozīmes pārnese tulkojumos angļu valodā” Ventspils augstskolas, Liepājas Universitātes un Latvijas Universitātes valodniecības programmu doktorantu starpaugstskolu kolokvijā Latvijas Universitātē, Rīgā, Latvijā, 2012. gada 18. maijā.
 24. “Deminutīvu atveide Annas Sakses “Pasakas par ziediem” angļu tulkojumā” Ekonomikas un kultūras augstskolas starptautiskās zinātniskās konferences “Inovātīvi un radoši risinājumi uzņēmējdarbībā un kultūrā” sekcijā “Inovācijas tulkošanā un tulku/tulkotāju studiju procesā” Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2012. gada 28.–30. martā.
 25. “Deminutīvu kategorijas pārnese tulkojumos no latviešu valodas angļu valodā” Ekonomikas un kultūras augstskolas starptautiskās zinātniskās konferences “Uzņēmējdarbības un kultūras ilgtspējīgas attīstības vadība” sekcijā “Kvalitātes paaugstināšana tulkošanas nozarē” Ekonomikas un kultūras augstskolā, Rīgā, Latvijā, 2011. gada 18.–20. maijā.

Pētījuma daļas un atziņas publicētas septiņos rakstos recenzētos zinātnisko rakstu krājumos/ Some parts and findings of the research have been published in seven articles in reviewed scientific journals.

1. Veidenberga, Zane (pieņemts publicēšanai/ accepted for publication). Ieteikumi latviešu deminutīvu konotāciju pārnesei tulkojumos angļu valodā: tulkošanas jomas ekspertu loma ieteikumu izstrādē. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*: rakstu krājums, 29. Atbildīgās redaktore Linda Lauze un Ieva Ozola. Liepāja: RTU.
2. Veidenberga, Zane (2023). Transferring implied values of the Latvian source text diminutives into English: Piloting translation guidelines with novice translators. *Studies about Languages / Kalbų studijos*, 42. Kaunas: KTU Faculty of Social Sciences and Humanities, 5–16. <https://doi.org/10.5755/j01.sal.1.42.33098>.
3. Veidenberga, Zane (2020). Emotional Connotations Implied by Latvian Diminutives in Literary Texts and Their Transfer into English: Solutions Chosen by Novice Translators. *Bridging Languages and Cultures II*. Linguistics, Translation Studies and

- Intercultural Communication. Guntars Dreijers, Jānis Stilis, Silga Sviķe, Jānis Veckrācis (eds.). Berlin: Frank & Timme, 113–133.
4. Veidenberga, Zane (2014). Transfer of Implied Values of the Latvian Diminutives into Their English Language Counterparts. *Translators Have Their Say? Translation and the Power of Agency*. Series: Repräsentation – Transformation. representation – transformation. representation – transformation. Translating across Cultures and Societies. Khalifa, A. W. (ed), Bd. 10. Zürich, Berlin: LIT Verlag, 174–194.
 5. Veidenberga, Zane (2014). Deminutīvu emotīvās konotācijas atveide latviešu prozas tulkojumos angļu valodā lingvistiskās pragmatikas skatījumā. *VIA SCIENTIARUM*: starptautiskās jauno lingvistu konferences rakstu krājums. 2. laidziens. Sastādītājas Silga Sviķe, Zane Veidenberga. Ventspils, Liepāja: Ventspils Augstskola, Liepājas Universitāte, 201–216.
 6. Veidenberga, Zane (2013). Termins “deminutīvs” 20. un 21. gadsimta latviešu un citvalodu leksikogrāfiskajos avotos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*: rakstu krājums, 17 (II). Atbildīgā redaktore Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 218–231.
 7. Almaitami, Daina; Veidenberga, Zane (2013). Transfer of the Source Text Meaning by Using Diminutives in Latvian Translation. *Economics and Culture*, vol. 7. Rīga: Ekonomikas un kultūras augstskola, 73–86.

Promocijas darba kopsavilkumā izmantotie avoti/ Sources Used in the Summary of the Doctoral Thesis

1. Blaumanis, Rūdolfis (1955b [1900]). Nāves ēnā. *Rūdolfis Blaumanis. Stāsti un noveles. Izlase*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 391–408.
2. Blaumanis, Rūdolfis (1955a [1889]). Raudupiete. *Rūdolfis Blaumanis. Stāsti un noveles. Izlase*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 60–79.
3. Blaumanis, Rūdolfis (2003a). Raudup's Widow. *Bear's Ears. An Anthology of Latvian Literature*. Ieva Zauberga, Andrejs Veisbergs, Andrew Chesterman (eds.). Tr. Tamāra Zālīte. Rīga: University of Latvia, 60–81.
4. Blaumanis, Rūdolfis (2003b). The Shadow of Death. *Bear's Ears. An Anthology of Latvian Literature*. Ieva Zauberga, Andrejs Veisbergs, Andrew Chesterman, (eds.). Tr. Tamāra Zālīte). Rīga: University of Latvia, 82–102.
5. Einfelds, Jānis (1998). Cucumber Aria. The Wonderful Bird. Fate. Etude with A Bullet. Nice Guy Moon. Dundaga Mornings. *New Latvian Fiction. The Review of Contemporary Fiction*, vol. XVIII, No. 1. Tr. Ilze Kļaviņa-Mueller. Illinois: The Review of Contemporary Fiction, 45–54.
6. Einfelds, Jānis (1995). Gurķu ārija. Brīnišķis putns. Liktenis. Etīde ar lodi. Jaukais vīrs Mēness. Dundagas rīti. *Jānis Einfelds. Mēness bērns*. Rīga: Preses nams.
7. Kalniete, Sandra (2001). *Ar balles korpēm Sibīrijas sniegos*. Rīga: Atēna.
8. Kalniete, Sandra (2006). *With Dance Shoes in Siberian Snows*. Tr: Margita Gailītis. Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība.

9. Mauriņa, Zenta (2003). The Golden Bird. *Bear's Ears. An Anthology of Latvian Literature*. Ieva Zauberga, Andrejs Veisbergs, Andrew Chesterman, (eds.). Tr. Andrejs Veisbergs. Rīga: University of Latvia, 181–187.
10. Mauriņa, Zenta (1990 [1939]). Zelta putns. *Zenta Mauriņa. Uzdrīkstēšanās. Izlase 1929–1944*. Rīga: Liesma, 87–93.
11. Repše, Gundega (1998). From “Stigmata”. *New Latvian Fiction. The Review of Contemporary Fiction*, vol. XVIII, No. 1. Tr. Baņuta Rubess. Illinois: The Review of Contemporary Fiction, 125–144.
12. Repše, Gundega (1999 [1992]). Stigma. *Gundega Repše, Anita Rožkane. Septiņi stāsti par mīlu*. Rīga: Pētergailis, 216–234.
13. Skalbe, Kārlis (1979 [1913]). Bendes meitiņa. *Kārlis Skalbe. Pasakas*. Rīga: Liesma, 111–115.
14. Zebris, Osvalds (2014). *Gaiļu kalna ēnā*. Rīga: Dienas Grāmata.

Promocijas darba kopsavilkumā izmantotā literatūra/ Literature Used in the Summary of the Doctoral Thesis

1. Adolphi, Heinrich (1685). *Erster Versuch, Einer kurtz-verfasseten Anleitung, Zur Lettischen Sprache*. Mitau: Hof-Buchdrucker George Radtezky.
2. Al-Ghazalli, Mehdi F. (2012). Diminutives in Arabic-to-English Translation. *Babel*, 58: 4. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 395–407.
3. Baker, Mona (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London, New York: Routledge.
4. Biały, Paulina (2017). *Polish and English Diminutives in Literary Translation: Pragmatic and Cross Cultural Perspectives*. Katowice: University of Silesia in Katowice.
5. Bielenstein, August (1863). *Handbuch der lettischen Sprache von A. Bielenstein. I Grammatik*. Mitau: Fr. Lucas Buchhandlung (Iwan Rochlitz), (Druck. von F. A. Brockhaus in Leipzig).
6. Blese, Ernests (1936). *Nīcas un Bārtas mācītāja Jāņa Langija 1685. gada latviski-vāciskā vārdnīca ar īsu latviešu gramatiku /pēc manuskripta fotokopijas izdevis un ar apcerējumu par Langija dzīvi, rakstību un valodu papildinājis E. Blese*. Rīga: Latvijas Universitāte.
7. Bouziane, Karima (2015). Collaborative Protocols versus Monologue Protocols in Teaching Translation. *Proceedings of 9th International Conference on Education & Information Management*. Marocco: International Foundation for Research and Development, 49–56.
8. Chamonikolasová, Jana; Rambousek, Jiří (2007). Diminutive Expressions in Translation: A Comparative Study of English and Czech. *Belgian Journal of Linguistics*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 37–52.

9. Chesterman, Andrew (1997). *Memes of Translation*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
10. Chomsky, Noam (2006). *Language and mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Dumbere, Laura (1998). Latviešu literatūra Amerikā un Vācijā. *Diena* Nr. 75, 31. marts. Pieejams: <http://www.diena.lv/arhivs/latviesu-literatura-amerika-un-vacija-10029983> [sk. 5.11.2013].
12. Endzelīns, Jānis (1922). *Lettische Grammatik*. Rīga: A. Gulbja apgādībā.
13. Endzelīns, Jānis (1951). *Latviešu valodas gramatika*. (1922. gada *Lettische Grammatik* tulkojums un papildinājums). Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
14. Grandi, Nicola (2011). Renewal and Innovation in the Emergence of Indo-European Evaluative Morphology. *Lexis* [Online], 6. Lyon: Université Jean Moulin, 3–25. Pieejams: <http://journals.openedition.org/lexis/403>; DOI: 10.4000/lexis.403 [sk. 05.05.2023].
15. Harkins, Jean; Wierzbicka, Anna (2001). *Emotions in Crosslinguistic Perspective*. Berlin: Walter de Gruyter.
16. Hermans, Theo (1996). Norms and the Determination of Translation: A Theoretical Framework. *Translation, Power, Subversion*. R. Álvarez, Vidal, M. Carmen Africa (eds.). Clevedon, Philadelphia, Adelaide: Multilingual Matters, 25–51.
17. Hesselberg, Heinrich (1841). *Lettische Sprachlehre*. Verfasst von Heinrich Hesselberg. Mitau: Gedruckt bei Johann Friedrich Steffenhagen und Sohn.
18. Holmes, James S. (2000 [1972]). The name and nature of translation studies. *The Translation Studies Reader*. Lawrence Venuti (ed.). London, New York: Routledge, 180–192.
19. Horn, Laurence Rogers (2006). Implicature. *The Handbook of Pragmatics*. L. R. Horn, G. Ward (eds.). Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing, 3–28.
20. Humbolts Vilhelms. (1999). Valodu raksturs. Tulk. Dz. Lele-Rozentāle. *Kentaurs XXI*, nr. 18. Rīga: Kentaurs, 10–29.
21. Ikstena, Nora (1998). When will Latvians Witness Those Times? *New Latvian Fiction*. *The Review of Contemporary Fiction*, vol. XVIII, No.1. Illinois: The Review of Contemporary Fiction, 7–10.
22. Jurafsky, Daniel (1996). Universal Tendencies in the Semantics of the Diminutive. *Language*, Vol. 72, No. 3 (Sept., 1996). Washington: Linguistic Society of America, 533–578.
23. Jurafsky, Daniel (1993). Universals in the Semantics of the Diminutive. *Proceedings of the Nineteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society: General Session and Parasession on Semantic Typology and Semantic Universals*. Berkeley: Berkeley Linguistics Society, 423–436.
24. Kalme, Vilma; Smiltiece, Gunta (2001). *Latviešu literārās valodas morfoloģija un vārddarināšana*. Liepāja: LiePA.
25. Kalnača, Andra (2015). Latvian. *Edinburgh Handbook of Evaluative Morphology*. Grandi, N. and Körtvélyessy, L. (eds.). Edinburgh: Edinburgh University Press, 253–261.

26. Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze (2021). *Latvian Grammar*. Rīga: University of Latvia Press. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/latgram.2021> [sk. 15.03.2023].
27. Kaukule, Aija (2018). Kā vecmāmiņas apskāviens. Intervija ar dainu atdzejotāju Ievu Sentivani. *LA.LV*, 14. augusts. Pieejams: <http://www.la.lv/ka-vecmaminas-apskaviens> [sk. 26.10.2019].
28. Krieviņa, Rita Laima (1998). Note from Rita Laima Krieviņa. *New Latvian Fiction. The Review of Contemporary Fiction*, vol. XVIII, No.1. Illinois: The Review of Contemporary Fiction, 10.
29. Kussmaul, Paul; Tirkkonen-Condit, Sonja (1995). Think-Aloud Protocol Analysis in Translation Studies. *TTR*, 8 (1), 177–199. <https://doi.org/10.7202/037201ar>. Pieejams <https://www.erudit.org/fr/revues/ttr/1995-v8-n1-ttr1482/037201ar.pdf> [sk. 17.01.23].
30. Kvašīte, Regīna (2012). Latviešu tautasdziesmas lietuviski: valodnieciskais aspekts. *Tarp Lietuvos ir Latvijos: lingvistinēs paralelēs. Starp Lietuvu un Latviju: lingvistiskās paralelēs*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 239–253.
31. Kövecses, Zoltan (2003). *Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
32. Latviešu valodas aģentūra-ē. *Latviešu valoda*. Pieejams: <https://valoda.lv/valsts-valoda/> [sk. 12.08.2022].
33. Leppihalme, Ritva (1997). *Culture Bumps: An Empirical Approach to the Translation of Allusions*. Clevedon, Toronto, Philadelphia, Johannesburg: Multilingual Matters.
34. Levinson, Stephen; Senft, Gunter; Majid, Asifa (2007). Emotion categories in language and thought. *Field Manual*, Vol. 10. Asifa Majid (ed.), Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics, 46–52. Pieejams: <http://fieldmanuals.mpi.nl/volumes/2007/emotion-categories/> [sk. 15.06.2013].
35. *Latviešu konversācijas vārdnīca* (1928–1929). 3. sējums. Galv. redaktori Arveds Švābe, Aleksandrs Būmanis, Kārlis Dišlērs, Rīga: Grāmatu apg. A. Gulbis.
36. LVG 2013 – *Latviešu valodas gramatika* (2013). Autoru kolektīvs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
37. LU Latviešu valodas institūts-ē. *Institūta pētnieki ikgadējā Liepājas valodnieku konferencē*. Pieejams: <https://lavi.lu.lv/instituta-petnieki-ikgadeja-liepajas-valodnieku-konference/> [sk. 17.06.2023].
38. MLLVG 1959 – *Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika I* (1959). Fonētika un morfoloģija. Rīga: LPSR ZA izdevniecība.
39. Malim, Tony; Birch, Anna (1998). *Introductory Psychology*. London: MacMillan. Pieejams: http://www.palgrave.com/psychology/malim/pdfs/chap_15.pdf 316–336 [sk. 05.01.2013].
40. Martín Calvo, Rafael (2020). Morphosyntactic procedures for the translation from Spanish to Latvian of pejorative senses in evaluative forms. *Botella Tejera, Carla. Javier Franco Aixelá y Catalina Iliescu Gheorghiu* (eds.). *Translatum nostrum. La traducción y la interpretación en el ámbito humanístico*. Granada: Comares, 39–58.
41. Martín Calvo, Rafael (2022). An Analytical Framework for the Description of Evaluative Morphology Resources: Contrastive Analysis of Evaluative Forms in

- Spanish and Latvian. *Doctoral Thesis*. Ventspils: Ventspils Augstskola. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/vnf.13.11> [sk. 05.01.2023].
42. Mārtinsone Kristīne, Pipere Anita, Kamerāde Daiga (2016). *Pētniecība. Teorija un prakse*. Rīga: RaKa.
 43. Morris, Charles William (1938). Foundations of the Theory of Signs. *International Encyclopaedia of Unified Science*, Vol. I, No. 2. Chicago: The University of Chicago Press. Pieejams: <http://www.scribd.com/doc/51866596/Morris-1938-Foundations-of-Theory-of-Signs> [sk. 10.05.2013].
 44. Munday, Jeremy (2010). *Introducing Translation Studies. Theories and applications*. London and New York: Routledge.
 45. Nacionālā enciklopēdija. – Šķirkļis *tulkošanas stratēģijas*. *Nacionālā enciklopēdija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/6415-tulko%C5%A1anas-strat%C4%93%C4%A3ijas> [sk. 12.05.2023].
 46. Naciscione, Anita (2010). *Stylistic use of phraseological units in discourse*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
 47. Nītiņa, Daina; Iljinska, Larisa; Platonova, Marina (2008). *Nozīme valodā: Lingvistiskie un ekstralingvistiskie aspekti*. Rīga: RTU Izdevniecība.
 48. Nord, Christiane (1991). *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. The Netherlands: Editions Rodopi.
 49. Olalla-Soler, Christian; Aixelá, Javier Franco; Rovira-Esteva, Sara (2022). Fifty Years of Hectic History in Translation Studies. *50 Years Later. What Have We Learnt after Holmes (1972) and Where Are We Now?* Javier Franco Aixelá, Christian Olalla-Soler (eds.). Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, 12–37.
 50. Perlovsky, Leonid (2009). Language and emotions: Emotional Sapir-Whorf hypothesis. *Neural Networks*. Elsevier Special Issue No. 22. Elsevier, 518–526. Pieejams: <http://www.leonid-perlovsky.com/new-materials/9,%20NN,%20Emotional%20SWH.pdf> un www.elsevier.com/locate/neunet [sk. 29.07.2023].
 51. Piažē, Žans (2002). *Bērna intelektuālā attīstība*. Tulk. Sarmīte Meinerte. Rīga: Pētergailis.
 52. Pym, Anthony (2016). *Translation Solutions for Many Languages. Histories of a flawed dream*. London, Oxford, New York, New Deli, Sydney: Bloomsbury.
 53. Rikše, Rūta (2014). Margita Gailīte: Visgrūtāk būtu tulkot latviešu tautasdziesmas. Intervija ar tulkotāju Margitu Gailīti. *LSM*, 18. jūlijs. Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/literatura/kultura/margita-gailite-visgrutak-butu-tulkot-latvieshu-tautasdziesmas.a91887/> [sk. 25.11. 2019].
 54. Ruiz De Mendoza Ibáñez, Francisco J. (1996). Some Notes on the Grammatical Status of the Spanish *-itto/-illo* Diminutives and their Translation into English. *Pragmalingüística*, 4. Cadiz: Philology Department, Universidad de Cadiz, 155–172.

55. Rūķe-Draviņa, Velta (1953). Adjectival Diminutives in Latvian. *The Slavonic and East European Review*, Vol. 31, No. 77 (Jun., 1953). London: the Modern Humanities Research Association and University College London, School of Slavonic and East European Studies, 452–465. Pieejams: <http://www.jstor.org/stable/4204463> [sk. 22.07.2023].
56. Rūķe-Draviņa, Velta (1959). Diminutive im Lettischen. *Acta Universitatis Stockholmiensis*. 8. Lund: AB PH. Lindstedts Univ.-Bokhandel.
57. Saule-Sleina, Mērija (1955). Par substantīvu un adjektīvu atvasinājumiem ar *-iņš*, *-iņa* mūsdienā latviešu literārajā valodā. *LPSR ZA Valodas un literatūras institūta Raksti*, V. Red. A. Feldhūne. Rīga: LPSR ZA izdevniecība, 87–116.
58. Savickienė, Ineta; Dressler, Wolfgang U. (2007). *The Acquisition of Diminutives. A cross-linguistic perspective*. Eds. Ineta Savickienė, Wolfgang U. Dressler. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
59. Schneider, Klaus P. (2003). *Diminutives in English*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
60. Schneider, Klaus P. (2013). The Truth About Diminutives, and How we Can Find it: Some Theoretical and Methodological Considerations. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 137–151. Pieejams: http://www.skase.sk/Volumes/JTL22/pdf_doc/08.pdf [28.05.2023].
61. Schneider, Klaus P. (2015). The meaning of diminutives: A first-order perspective. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*. Vol. 12 Issue 3, 461–487. Pieejams: http://www.skase.sk/Volumes/JTL29/pdf_doc/20.pdf [28.05.2023].
62. Schneider, Klaus; Strubel-Burgdorf, Susanne (2012). Diminutive *-let* in English. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, Vol. 9, Issue 1, 15–32. Pieejams: http://www.skase.sk/Volumes/JTL20/pdf_doc/2.pdf [sk. 15.01.2023].
63. Sicherl, Eva (2013). Diminutive Nouns and Verbs in Slovene Compared to Their English Equivalents. *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies*, No. 9. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 145–162.
64. Sīlis, Jānis (2002). Tulkojamības problēma “netulkojamos” tekstos un dažās latviešu folkloras reālijās. *Linguistica Lettica*, X. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 102–116.
65. Sīlis, Jānis, Sīle, Aija (2019). Linguistic and Culture-related Problems in Translation of Latvian *Dainas* into English. *Landscapes – Internationale Schriften zur Übersetzungswissenschaft*. Band 3 *Translation*. Piotr Sulikowski, Anna Sulikowska, Emil Lesner (eds.). Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 177–188.
66. Singer, Andrew (2015). Editor’s welcome. *Trafika Europe: Latvian Sojourn*, 3. laidziens. Trafika Europe. Pieejams <https://cld.bz/users/user-N5y4U8g/Trafika-Europe-Quarterly/Trafika-Europe-3-Latvian-Sojourn> [sk. 13.08.2023].
67. Stenders, Gothards Frīdrihs (1783). *Lettische Grammatik /verfasst von Gotthard Friedrich Stender*, Probst des Selburgischen Kirchenkreises, Pastor senior zu Selburg und Sonnaxt, und der Königl. deutschen Gesellschaft zu Göttingen Mitgliede. Mitau: gedruckt und zu haben bey Johann Fried. Steffenhagen, Hochfürstl. Hofbuchdrucker.
68. Tracy, Sarah J. (2020). *Qualitative Research Methods. Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact*. Hoboken, NJ: Wiley – Blackwell.

69. Urbanoviča, Inta (2014). Deminutīvu darināšana un lietvārdu deklinācijas. *Valoda: nozīme un forma, 4. Kategoriju robežas gramatikā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 146–159.
70. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca* (2007). Autoru kolektīvs. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
71. Veidenberga, Zane (2013). Termins “deminutīvs” 20. un 21. gadsimta latviešu un citvalodu leksikogrāfiskajos avotos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti: rakstu krājums, 17 (II)*. Atbildīgā redaktore Linda Lauze. Liepāja: LiePA, 218–231.
72. Veidenberga, Zane (2014a). Deminutīvu emotīvās konotācijas atveide latviešu prozas tulkojumos angļu valodā lingvistiskās pragmatikas skatījumā. *VIA SCIENTIARUM: starptautiskās jauno lingvistu konferences rakstu krājums. 2. laidieni*. Silga Sviķe, Zane Veidenberga (red.). Ventspils/ Liepāja: Ventspils Augstskola, Liepājas Universitāte, 201–216.
73. Veidenberga, Zane (2014b). Transfer of Implied Values of the Latvian Diminutives into Their English Language Counterparts. *Translators Have Their Say? Translation and the Power of Agency*. Series: Repräsentation – Transformation. representation – transformation. représentation – transformation. Translating across Cultures and Societies. Khalifa, A.W. (ed), Bd. 10. Zürich, Berlin: LIT Verlag, 174–194.
74. Veidenberga, Zane (2020). Emotional Connotations Implied by Latvian Diminutives in Literary Texts and Their Transfer into English: Solutions Chosen by Novice Translators. *Bridging Languages and Cultures II. Linguistics, Translation Studies and Intercultural Communication*. Guntars Dreijers, Jānis Sīlis, Silga Sviķe, Jānis Veckrācis (eds.). Berlin: Frank & Timme, 113–133.
75. Veidenberga, Zane (2023). Transferring implied values of the Latvian source text diminutives into English: Piloting translation guidelines with novice translators. *Studies about Languages / Kalbų studijos, 42*. Kaunas: KTU Faculty of Social Sciences and Humanities, 5–16. Pieejams: <https://doi.org/10.5755/j01.sal.1.42.33098>.
76. Veisbergs, Andrejs (2004). Identitāte kā eksportprece jeb Antiņš pārdošanā. *Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums*. Valsts Valodas komisijas starptautiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Valsts Valodas komisija, 14–35.
77. Venuti, Lawrence (2000 [1989]). Translation, Community, Utopia. *The Translation Studies Reader*. Lawrence Venuti (ed.). London, New York: Routledge, 482–502.
78. Vermeer, Hans Josef (2000 [1989]). Skopos and Commission in Translation Action. *The Translation Studies Reader*. Lawrence Venuti (ed.). London, New York: Routledge, 221–232.
79. Vinay, Jean Paul; Darbelnet Jean (2000 [1958]). A Methodology for Translation. *The Translation Studies Reader*. Lawrence Venuti (ed.). London, New York: Routledge, 128–137.
80. Vulāne, Anna (2007). Deminutīvs bērna emocionālajā pieredzē. *Vecuma grupu valodas īpatnības Latvijā: Lingvistiskais, sociālais un kultūras aspekts. Bērnība*. Rīga: SIA Izglītības solī, 79–92.

81. Vulāne, Anna (2011). Latviešu tautasdziesmu loma bērna valodas ideāla veidošanā. *Sabiedrība, integrācija, izglītība*. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, II daļa: Skolas pedagoģija; Mūžizglītība; Apskati. 2011. gada 27.–28. maijs. Rēzekne: RA, 430–439.
82. Vulāne, Anna (2002). Deminutīvu konotācija latviešu tautasdziesmās. *Leksikologija i leksikografija baltijskih jazykov. Materialy XXXI mezhvuzovskoj naučno-metodicheskoj konferencii*. Sekcija baltistikī. Tezisy dokladov. Sankt-Peterburg, 11–12.
83. Vulāne, Anna (2013). Vārdarināšana. *Latviešu valodas gramatika*. Autoru kolektīvs. Rīga: Latviešu valodas institūts, 190–299.
84. Zauberga, Ieva (2004). Kāds klauvē pie durvīm. *Identitāte un atpazīstamība, valoda un tulkojums*. Valsts valodas komisijas starptautiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Valsts valodas komisija, 106–122.
85. Zauberga, Ieva (2003). Landmarks of Latvian Literature. *Bear's Ears. An Anthology of Latvian Literature*. Ieva Zauberga, Andrejs Veisbergs, Andrew Chesterman, (eds.). Rīga: University of Latvia, 5–14.
86. Wierzbicka, Anna (2011). Common Language of All People: The Innate Language of Thought. *Problems of Information Transmission*, Vol. 47, No. 4. Russia: Pleiades Publishing, 378–397.
87. Wierzbicka, Anna (1992b). Defining emotion concepts. *Cognitive Science*, 16. UK, USA: Wiley-Blackwell Publishing, 539–81.
88. Wierzbicka, Anna (1999). *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
89. Wierzbicka, Anna (1992a). *Semantics, Culture and Cognition: Universal human concepts in culturespecific configurations*. New York, Oxford: Oxford University Press.
90. Wierzbicka, Anna (1997). *Understanding Cultures through Their Key Words. English, Russian, Polish, German, and Japanese*. New York, Oxford: Oxford University Press.
91. Williams, Jenny; Chesterman, Andrew (2014). *The Map: A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies*. London: Routledge.

Zane Veidenberga dzimusi 1968. gadā Rīgā. Latvijas Universitātes Svešvalodu fakultātē ieguvusi filologa kvalifikāciju (1992), Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē – profesionālā maģistra grādu izglītības vadībā (2011). 2016. gadā, pabeidzot toreizējās Liepājas Universitātes un Ventspils Augstskolas starpaugstskolu doktora studiju programmu "Valodniecība", ieguvusi zinātniskā grāda pretendenta statusu kā Ventspils Augstskolas doktorante. Profesionālā darbība saistīta ar tulkošanas un augstākās izglītības sektoru, dalību dažādos starptautiskos projektos. Kopš 2008. gada strādā Ekonomikas un kultūras augstskolā, pašlaik ieņemot docentes amatu. 2014. gadā piedalījies Lēvenes Katoļu Universitātes (*KU Leuven*) Tulkojumzinātnes pētniecības centra *CETRA* doktorantūras vasaras skolā Beļģijā. Zinātniskās intereses saistītas ar tulkošanu, avotteksta un mērķteksta valodu un kultūru atšķirību radīto izaicinājumu risināšanu un starpkultūru komunikācijas aspektiem.

Zane Veidenberga was born in 1968 in Riga. She earned a degree in philology (1992) from the Faculty of Foreign Languages and a professional Master's degree in Educational Management (2011) from the Faculty of Pedagogy and Psychology of the University of Latvia. In 2016, she completed the inter-university doctoral study programme in Linguistics at the then Liepaja University and Ventspils University of Applied Sciences, obtaining the status of a PhD candidate. Her professional activity is related to the translation and higher education sectors, involvement in various international projects. Since 2008, she has been working at the EKA University of Applied Sciences, where she is currently an Assistant Professor. In 2014, she participated in the *CETRA* Doctoral Summer School at the *KU Leuven* Research Centre for Translation Studies in Belgium. Her research interests are related to translation, addressing the challenges caused by differences between source and target languages and cultures, and aspects of intercultural communication.